Eesti NSV Teaduste Akadeemia Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

SIRP JA VASAR

EESTI NSV KULTUURIMINISTEERIUMI, EESTI NSV KIRJANIKE LIIDU, EESTI NSV KUNSTNIKE LIIDU JA EESTI NSV HELILOOJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 5 (1050)

Reedel, 31. jaanuaril 1964. a.

XXIII aastakäik

GRUUSIA KUNSTIMAAILMAS

Kunstihoone saalid on praegu gruusia nõukogude kunsti päralt. Maalidelt, graafilistelt lehtedelet, skulptuuridelt vaatavad meile vastu Gruusia võimas mägine loodus ja arhitektuurimälestiste poolest rikkad linnad, inimesed, kes seal elavad ja töötavad, rahvaeeposte kangelased ja nende teod, maa tänapäeva pale.

Gruusia eeposte lood ja kangelased kerkivad silme ette tuntud meistri, vabariigi rahvakunstniku Vladimir Gudiašvili maalis «Abessalom ja Eteri», graafik Aleksander Bandzeladze värviliste illustratsioonide sarjas «Arseni» teemadel. Tarhan Mouravi kujutab graafilistes lehtedes pilte rahvalaludest, samuti rahvatantse. Tbilisi asutaja, kuningas Vahtang Gorgassali mehise kuju on loonud skulptor Elgudža Amašukeli, kelle töö sai I auhinna linna 1500 aasta juubeli puhul väljakuulutatud võistlusel.

Gruusia mägisest maastikust ja arhitektuurimälestistest annavad elava ettekujutuse vanameister Jelena Ahvlediani lõuendid «Džvari», «Vana Kutaissi». «Gruusia natüürmort». Teimuras Kubaneišvili on guašitehnikas jäädvustanud vanu väärtuslikke ehitisi, Ida-Gruusia iseloomuliku värvika vaate on loonud maalija David Kakobadze, miniatuurpilte mägimaastikest Severjan Maisašvili ja Bela Berdenišvili. Kudujaid ning muid olustikulisi stseene on edasi andnud Tengis Mirzašvili temperamaalid.

Vahetult tänapäevast töökat elu käsitlevad mitmed temaatilised kompositsioonid. Nende hulgas on Guram Gelovani ulatuslik päikesest ja eluröömust valgustatud «Noorus», Givi Toidze «Kalurid», Dinara Nodia tööstusainelised värvilised linoollõiked, Nani Salikašvili pastellide sari põllumajandustöötajate elust jne. Skulptuuris on tööinimeste figuure voolinud Jossif Koiava («Tütarlaps vasikaga»), Givi Tabatadze («Karjus»), Gulda Kaladze naise kuju sümboliseerib sügist, Guram Kordzahia kuju nimetuseks on «Nelu lillega».

Portree valdkonnas asub keskset kohal omapäraselt, vabalt ja dünaamiliselt käsitletud skulptuur V. I. Leninist, mille autoriks on Valerian Topuridze. Maalija Ketevan Magalašvili on tungimud sügavale kuulsa pianisti Svjatoslav Rihteri ja teiste portreteeritavate olemusse. Graafik Utša Džaparidze lehed kujutavad töölisi ja kunstiinimesi. Jne.

Tarbekunsti osas näeme metallehistööd ja keraamikat. Siin on dekoratiivseid sepiseid: seinaplaate, ehteid, keraamilisi nõusid, vaase, taldrikuid, kaelakeesid ning muud. Tutvume Dimitri Kipšidze (metall), Šota Narimanašvili (keraamika) ja mitmete teiste meistrite loominguga.

Avatud näitus on koostatud Gruusia riiklike kunstigaleriide fondidele kuuluvatest töödest. Need annavad läbilõike vennasvabariigi kunstnike viimaste aastate loomingust. Ekspositsiooniga on korraldajatena kohale tulnud Gruusia Riikliku Pildigalerii peavarahoidja Otar Malikišvili ja näituse peakunstnikuna Kote Tšankvetadze.

JOSSIF KOIAVA «Tütarlaps vasikaga» (kipsi)

ALEKSANDER BANDZELADZE Illustratsioon rahvaeeposele «Arsen»

DIMITRI KIPŠIDZE Naise portree (plekkreljeef)

VLADIMIR TOROTADZE «Pšaveetia neiu» (õli)

ALDE KAKOBADZE ja MEDEA TSIKLADZE keraamilised nõud.

Selged ideelised sihid

RUDOLF SARAP

Juunipleenum on partei XXII kongressi ja sellel vastuvõetud NLKP programmi loogiline jätk, mis teenib programmis ettenähtu lahendamist praegustes ajaloolistes tingimustes, s. t. kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil.

Need uued tingimused esitavad kunstile senisest palju laiemaid nõudeid. Need eeldavad kaasaaitamist uue, vaimselt ja füüsiliselt harmooniliselt arenenud inimese kujundamisele. See ei ole ajutine, kampaanialik, vaid perspektiivne, kümneteks aastateks ettenähtud ülesanne, mis peab moodustama meie kunsti eesmärgi, sisulise suuna.

Samal ajal on NLKP Keskkomitee juunipleenumi otsus tihedalt seotud kaasaegses maailmas toimuva ideoloogilise võitlusega. Mida kiiremad ja sügavamad on maailmas nihked kommunismi poole, seda meeleheitlikumalt püüab kodanliku ideoloogia masin selle vastu võidelda. Seepärast läbibki juunipleenumi otsust ja sm. L. F. Iljitšovi ettekannet, kõiki juunipleenumi sõnavõtte lääne kodanliku kunsti teooria ja praktika leppimatu printsipiaalne kriitika.

Kodanlikus kunstis on juba ammu kadunud positiivsed ideaalid. Ei ole enam usku tulevikku. Kodanlik kunst viskleb ühest äärmusest teise, «otsib» üha uusi ja uusi voole, mis püsivad puhtvormialasel pinnal, ilma et oleks elus nähtud midagi huvitavat, uut.

Hiljuti tegi prantsuse kunstikriitik M. Haley nädalalehes «L'Art» ülevaate viimasel ajal kodanlikes maades ilmunud uutest kirjandusteostest. Ta väidab suure pahameelega, et sealses kunstis valitseb praegu «mässuta meeleheite epohh», «taltsutatud alistumine saatusele», «vaimne enesetapmine», «teadlik üleminek olematusse», «elu mängimine» jne. Miks siis? Autor seletab: «Me oleme sealpool olemist ühiskonnas, kus inimesed on leppinud oma krahhiga. Meid kutsutakse vaatama varemeid, mis on jäänud meist järele. Meid ei saa nimetada elavateks, me oleme pigem jäänud ellu.» See tsitaat on küllaltki heaks näiteks, kuhu on jõudnud kodanliku ühiskonna vaimne atmosfäär. See on perspektiivitu, ängistav. Neist meeleoludest lähtudes luuaksegi kunstiteoseid, nagu samas Haley poolt analüüsitud J. Frastier' romaan «Sild». Selle romaani kujud mõtlevad artikli autori sõnade järgi välja igasuguseid võimalusi tegelikkusest eemaldumiseks. Nad äratavad surnuid ellu, loovad taas linna, mida enam ei ole, mõtlevad välja seiklusi, mida võib-olla ei olegi olnud, ehitavad tulevikku, millist millalgi ei saa olema.

Meie ühiskonnas pole niisuguste meeleolude tekkimiseks terve vaimuga inimestel baasi. Kuid ebakriitilisel tutvumisel sellelaadiliste kunstiteostega sattusid üksikud meie kunstnikud, kirjanikud ja kriitikud neist vaimustusse, kaitsesid neid kui novaatorlikke šedöövreid ja hakkasid neid järele aimama. Nii tekkisidki süžeeta filmid, pisaraist nõretavad novellid ja tõsielu peegeldamisest väsinud maalid.

Tõeliselt suur kunst on alati õpetanud inimesi kaunilt elama, ta on oma olemuselt olnud alati humaanne. Inimest tuleb armastada. Kuid teda saab tõeliselt armastada ainult siis, kui uskuda veendunult tema tulevikku. Majakovski ütles, et ta armastab inimest Oktoobri kaudu, kommunismi kaudu. Majakovski looming on surematu.

Novaatorlus on kunsti eksisteerimise üheks olulisemaks tunnuseks. Sellest ei saa loobuda, uue otsimise ja leidmiseta ei saa olla kunsti arengut. Nii suhtub küsimusse Kommunistlik Partei, kes suunab kogu meie ühiskonna loomingulist tegevust. NLKP programmis on märgitud, et «rahvalikkuse ja parteilisuse printsiipidele rajatud sotsialistliku realismi kunstis on julge novaatorlus elu kunstilisel kujutamisel ühendatud maailmakultuuri kõigi progressiivsete traditsioonide ärakasutamise ja edasiarendamisega». Kuid kodanlikust kunstist pessimistlike meeleolude või üksikute vormivõtete mehaaniline ülekandmine ei tähenda uue leidmist, uue sündi kõige saavutatu baasil. Pseudonovaatorluse ja tõelise novaatorluse vahel on suur erinevus. «Kunstniku tõeline julgus ei seisa selles,» rääkis juunipleenumil sm. Iljitšov, «et välja otsida fakte ja faktikesi, mõelda välja ja maalida koledusi ja puudusi, vaid tema kodanikutundes, kommunismi kõrgete ideaalide järjekindlas ja kompromissitus jaatamises. Individualism ja sõnakõlksutamine, lodevus, ideoloogiline tihiloovutamise mäng kodanliku maailmaga, haiglane kiindumus kõigesse süngesse ja hallisse, vaimne pimedus helge ja võiduka suhtes, ei ole midagi muud kui lahtiütlemine eesrindliku vene ja nõukogude kirjanduse revolutsioonilistest traditsioonidest».

On ilmne, et partei ja valitsuse juhtide kohtumised kunstitöötajatega ning juunipleenum on nii üleliidulises ulatuses kui ka meie vabariigis juba andnud häid tulemusi. Kirjandus- ja kunstielu on muutunud aktiivsemaks, kunstiloomingus kõlab tugevamini kommunismiehitamise paatos. Meeldivaks sündmuseks oli näiteks Oktoobrirevolutsiooni 46. aastapäevale pühendatud vabariiklik kunstinäitus. Oma ilmelt, kogumuljelt on see näitus tänapäeva elu suhtes aktiivne. Tõsi küll, ühe näituse baasil on veel vara järeldusi teha, sest õnnestunud teoste kõrval juhtub vähem õnnestunuid. Kuid üldine suund, tendents pakub rõõmustamiseks põhjust.

Partei programmi ja juunipleenumi valguses on vaja mõtteid vahetada, ühiselt lahendada neid kunstiprobleeme, milles ei valitse veel täit selgust. Mulle näib, et üheks niisuguseks probleemiks on kunsti ja tegelikkuse suhe. Tavaliselt on meil piirdutud tõe kordamisega, et kunst on tegelikkuse tõepärase tunnetamise vormi. Aga milles siiski seisneb kunsti omapära? Kas kunstitõde ja elust võetud faktid, sündmuse tõde on üks ja seesama?

Mulle tundub, et me segame sageli ära kaks erinevat tegelikkuse peegeldamise vormi, nimelt teadusliku ja kunstilise, ning kanname teadusliku tunnetamise mehaaniliselt üle kunsti valdkonda. Asi ei seisne siin ainult selles, et üks peegeldub mõistete, teine kujundite vormis. Erinevus oleneb suhtumisest tegelikkusesse. Kunsti ülesandeks ei ole loodusseaduste avastamine, selleks eksisteerib teadus. Kunst kui ühiskondliku teadvuse vorm kuulub ühte gruppi moraalse teadvusega, sest mõlemad peegeldavad tegelikkust h i n n a n g u kaudu. Olgu viimane jaatav või eitav, kuid igal juhul emotsionaalne. Järelikult tunnetab kunst mitte niivõrd esemeid, sündmusi kui niisuguseid, vaid inimeste suhtumist nendesse esemetesse, sündmustesse, hindab nende sündmuste mõju inimestele, rahvale klassi positsioonilt, meil — progressiivse arengu seisukohalt. Sellepärast tuleb täiesti nõustuda sm. Ertise seisukohaga («Sirp ja Vasar» nr. 47. 1963), kui ta kirjutab, et meie lühiproosa kannatab viimasel ajal kõige rohkem autori ükskõikse suhtumise all käsitletavasse ainesse. «Autori sisemine paatos ja «püha viha», kirjutab sm. Ertis, — on a l u s e k s k u n s t i t õ e l e» (minu sõrendus — R. S.). Kui järgneda sm-te Viidingu ja Ertise artiklites ülestõstetud mõtetele kunstitõest ja elutõest, siis peaks alla kriipsutama veel üht momenti. Nimelt seda, et kunstitõde kui hinnangu kategooria kujutab enesest koondtõde. See kujuneb mitte üksiku fakti kordamisest, vaid paljude, sageli vastuoluliste, dialektiliselt arenevate faktide, sündmuste koondhinnanguna, mis väljendub tüübis. Tüüp esineb kunstis, kirjanduses kui detailselt konkreetne kuju või karakter, koos talle antud üldise hinnanguga.

Sellest lähtudes on väga oluline sündmustele õige hinnangu andmine kirjaniku, kunstniku poolt, mis aktiviseeriks kommunismi ehitamist. Aga kujutatava objekti õigeks, omapoolseks hindamiseks on vaja lähtuda elu enda arengu objektiivsetest seaduspärasustest. Neid teeb mõistetavaks marksistlik-leninlik maailmavaade.

Kui räägime, et kunst tunnetab mitte niivõrd esemeid, sündmusi kui niisuguseid, vaid inimeste suhtumist sündmustesse, nende hinnangut, siis ei tähenda see kaugeltki, et kunst, kirjandus ei tungi asjade, sündmuste olemusse. Gorki ütles, et kunst on inimteadus, ning kirjanduses-kunstis loodud tüübid on üldinimlikud, klassilised, rahvuslikud, sotsiaalselt grupilised nendele omase psühholoogia, elamuste, vaadete, iseloomude, kommetega — ühesõnaga kogu nende mõtteviisi ja käitumisega. Seega — loodud kujus peegeldub vähemal või suuremal mää-

(Järg 7. lk.)

AUTASUSTAMISI

● Teenete eest eesti nõukogude kunsti arendamisel ja seoses seitsmekümne viienda sünnipäevaga autasustati Eesti NSV rahvakunstnikku Günther B e i n d o r f f i Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

● Teenete eest vabariigi teatrikunsti arendamisel ja seoses kaheksakümne viienda sünnipäevaga autasustati Eesti NSV teenelist kunstnikku Maria-Elisabet (Betty) K u u s k e m a a d Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

Betty Kuuskemaad autasustasid aukirjaga veel Eesti NSV Kultuuriministeerium ning EKP Tallinna Linnakomitee ja Tallinna TSN Täitevkomitee.

● Kauaaegse laitmatu töö eest ja seoses kuuekümnenda sünnipäevaga autasustati trükikoja «Kommunist» töölist Erich P e e b o t Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

● Aktiivse ja viljaka kirjandusliku tegevuse eest ning seoses viiekümnenda sünnipäevaga autasustati kirjanik Osvald T o o m i n g a t Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

● Seoses rajooni naisaktiivi nõupidamisega autasustasid EKP Jõgeva Kolhoosi- ja Sovhoositootmise Valitsuse Komitee ja Jõgeva Rajooni TSN Täitevkomitee aukirjaga rajooni 48 naist eeskujuliku töö eest, nende seas ka Jõgeva Laste Muusikakooli direktorit Elvi K o t k a s t ja Põltsamaa linnaraamatukogu juhatajat Hilja T o o m e.

● Aktiivse loengulise töö ja loengute organiseerimise eest autasustasid EKP Valga Kolhoosi- ja Sovhoositootmise Valitsuse Komitee ja Valga Rajooni TSN Täitevkomitee aukirjaga 15 rajooni töötajat, nende seas ka Valga rajooni täitevkomitee kultuuriosakonna juhatajat Ülo S a l u j ä r v e.

● EKP Põlva Kolhoosi- ja Sovhoositootmise Valitsuse Komitee ja Põlva Rajooni TSN Täitevkomitee autasustasid aukirjaga mitmeid rajooni eesrindlikke naistöötajaid, nende seas ka Värska raamatukogu juhatajat Sinaida E h v i k u t.

TALLINNA ÜLIKOOL Akadeemiline Raamatukogu

Kogu maailma ajalehed kirjutavad nõukogude kunstitegelaste enneolematust «sissetungist» kõigi viie kontinendi teatritesse ja kontserdisaalidesse. Kiiresti vahelduv mood ja kiindumus iga liiki formalistlikesse veiderdustesse ja keerutustesse lähevad mööda ja välismaa publik on võlutud rahvalikust sotsialistlikust kunstist, mis pakub ilu ja rõõmu. Välismaa kunstiarmastajad kustutavad oma ülujano nõukogude ansamblite, orkestrite ja artistide kontsertidel, meie teatrite etendustel.

Vestluses «Izvestija» erikorrespondendi M. Dolgopoloviga jutustas NSV Liidu kultuuriminister Jekaterina Aleksejevna Furtseva mitmekülgsest kunstilisest ja loomingulisest tööst, mida nõukogude kunstimeistrid praegu välismaal teevad.

Sõprus, soojus, vaimustus

Möödunud aastal olime kultuurisidemeis 72 riigiga. «Võib rõõmuga märkida,» ütles J. Furtseva, «et need külalisesinemised on suurel määral tugevdanud paljude riikide elanike sümpaatiat Nõukogude Liidu, tema rahu- ja sõpruspoliitika vastu.

Suurt tähelepanu pööratakse meil kultuurialase koostöö tugevdamisele sotsialistliku leeri maadega. Möödunud aastal käis seal üle 2500 nõukogude kunstimeistri, meil aga oli külalisesinemistel umbes niisama palju nende maade kunstnikke. Sel aastal korraldatakse nõukogude kunstimeistrite külalisesinemisi sotsialismimaades veelgi intensiivsemalt. Bulgaarias ja Rumeenias esinevad Suure Teatri «balletitähed», «Berjozka» sõidab Saksa DV-sse, ansambel «Sovetskije Melodii» sõidab Budapesti, Leedu laulu- ja tantsuansambel, kunstilise isetegevuse kollektiiv ja kammerorkester — Tšehhoslovakkiasse. Palju meie saadikuid sõidab Kuubasse, nende hulgas on tuntud balleti- ja tsirkusekunstnikke.»

«Milliseid koostöövorme peale külalisesinemiste Kultuuriministeerium veel tarvitusele võtab?»

«Veelgi rohkem arendatakse kunstitegelaste delegatsioonide vahetamist, lavastajate, lauljate, ballettmeistrite ja teiste spetsialistide praktiseerimist Nõukogude Liidus, režissööride ja lavastajate vahetamist. 1963. aastal töötas ning lavastas draama-, ooperi- ja balletilavastusi 22 nõukogude teatrikunstimeistrit seitsmes sotsialistlikus riigis. Nende maade ajakirjandus andis meie lavastajate tööle eranditult kõrge hinnangu.

Ka meie maal töötasid välismaa tuntud kunstimeistrid väga viljakalt.

Kultuurisidemetes võtavad tähtsa koha vastastikuste kunstinäituste korraldamine ja samuti osavõtt rahvusvahelistest võistlustest. Sellest tegevusküljest võiks palju rääkida. Kuid ma piirdun siinkohal ainult arvudega. Viimase kümne aasta jooksul on noored nõukogude muusikud ja lauljad võtnud osa 65 rahvusvahelisest võistlusest. Nad on toonud kodumaale 46 esimest, 53 teist ja 35 kolmandat preemiat, samuti aga ka kümmekond diplomit. Kõik see annab tunnistust suurest tähelepanust noorsoo esteetilisele kasvatusele meie maal ja suurepäraste nõukogude pedagoogide ja professorite heast tööst.»

«Palun jutustage nõukogude kunstimeistrite külalisesinemistest Inglismaal, Prantsusmaal, Itaalias, Saksa FV-s, USA-s ja teistes kapitalistlikes riikides.»

«Möödunud aastal esines seal üle nelja tuhande meie kunstimeistri. Inglismaal korraldati nõukogude kunsti festival.

Londonis ja teistes linnades möödusid edukalt Suure Teatri balleti ja Moskva kammerorkestri külalisesinemised. Meeldiv on, et Kuningliku Teatri «Covent Garden» laval oli väga suur edu Dmitri Šostakovitši ooperi «Katerina Izmailova» esimesel välismaisel lavastusel. Samal laval võeti väga soojalt vastu Vene NFSV rahvakunstniku Galina Višnevskaja esinemine. Suvel saadetakse Suurbritannia pealinna kuulsa Moskva Kunstiteatri trupp.

Raske on loetleda kõiki kollektiive, ansambleid ja kõiki soliste, kes esinesid Prantsusmaal, Itaalias, Saksa FV-s ja USA-s. Eriti tahaksin aga rääkida Punalipulise ansambli edust Pariisis, Lyonis ja Grenoble'is. Kahe kuu jooksul külastas Pariisi spordipaleed, kus punalipulised esinesid, üle 350 tuhande vaataja. Ajakirjandus hindas Punalipulise ansambli edu fenomenaalseks. See oli Pariisis, mis on ära hellitatud mitmesuguste kuulsuste kontsertidest ja kõikidest maailma maadest kohale sõitnud teatrite etendustest! Ajalehe «Aurore» retsensent kirjutas: «Nõukogude armee lauljate ja tantsijate poolt võidetuna sundisid pariislased punalipulisi iga numbrit kordama ...»

«Miks Punalipuline ansambel, kes on võitnud kuulsuse ja tunnustuse rohkem kui kahekümnes maailma riigis, pole sõitnud esinema USA-sse?»

«Jah, nii see on! Meil on ameerika kodanikelt ja impressaariotelt palju avaldusi, et USA-s organiseeritaks selle kollektiivi külalisesinemisi. Kuid «meist sõltumatutel põhjustel»,» naeratas Jekaterina Aleksejevna, «pole need külalisesinemised siiani veel teoks saanud. Nähtavasti kardavad mõned USA asutused Nõukogude armee 180 laulja, tantsija ja muusiku «relvastatud sissetungi».»

Kultuuriminister ütles: «Tahaksin rõhutada, et paljud ameeriklased on nõukogude realistliku kunsti tõelised pooldajad. Mille muuga saab seletada meie kunstimeistrite gastrollide pidevat edu USA-s ja seda vaimustatud vastuvõttu, mis neid saadab. Nagu USA ajalehed kirjutavad, möödus mullune sügis USA-s nõukogude kunsti tähe all. Sel aastal sõidavad USA-sse uuesti Kirovi-nimelise Leningradi teatri ballett, mitmed ansamblid ja solistid.

Iseloomulik on USA riigidepartemangu avaldus selle kohta, et 70 protsenti ameeriklastest räägivad meie koostöö ja kunstimeistrite vahetamise poolt kultuurivallas.

Huviga ootavad nõukogude inimesed enda juurde ka külalisesinejaid Ameerikast. Möödunud aastal olid meie juures külas ameerika kammerorkester, R. Geoffrey' balletitrupp, lauljad, muusikud ja tsirkusekollektiiv. Varsti oodatakse meie vaatajaile tuttava jääballeti «Holiday on ice» küllasõitu, tuntud kammerorkestrit «Promusic» ja mitmeid soliste.»

«Missugused huvitavad teatrid, kollektiivid ja solistid tulevad sel aastal meile külla?»

«Nimetan vaid mõningaid. Tulevad Sofia ja Slovaki sümfooniaorkester. Seoses Shakespeare'i 400. sünniaastapäevaga algavad märtsis suure dramaturgi kodukohas Stratford on Avonis loodud Kuningliku Shakespeare'i Teatri etendused. Teater toob Moskvasse ja Leningradi kaasa lavastused «Kuningas Lear» ja «Vigade komöödia».

Teistkordselt külastab meid Prantsusmaa vanim rahvuslik teater «Comédie Française» Ootame Prantsusmaalt ka tuntud rahva- ja kaasaegsete laulude esitajaid — «Compagnie de la chansoni».

Jugoslaaviast ootame meile külla populaarseid estraadinäitlejaid Araabia Ühinenud Vabariigist nukuteatrit.

Meil esinevad veel ka maroko ja mali rahvaansamblid ja paljud teised kollektiivid ja solistid. Peetakse läbirääkimisi itaalia parima pianisti Arturo Benedetti Michelangeli, argentiina filmitähe, lauljatar Lolita Torrezi, prantsuse lauljate Yves Montand'i ja Charles Aznavour' küllakutsumiseks.»

«Missugused gastrollid kujunevad nõukogude vaatajaile kõige suuremaks üllatuseks?»

«Ooperisõpru rõõmustab sel aastal tõepoolest harukordne sündmus. Esimest korda ooperikunsti ajaloos vahetavad etendusi kuulus Milaano teater «La Scala» ja meie Suur Teater.

Selle aasta sügishooaja avavad Suure Teatri ja Kremli Kongresside Palee laval itaallased. Praegu täpsustatakse nende repertuaari, kuhu võetakse Bellini, Donizetti, Verdi ja Puccini ooperid, samuti arutatakse küsimust, kes Milaano lauljaist meile külla sõidavad.

«La Scala» laval näevad ja kuulevad itaallased oopereid vene klassikalisest repertuaarist meie parimate lauljate ja Suure Teatri orkestri esituses.

Soovi selliseks teatrietenduste vahetamiseks avaldati juba ammu. Selle soovi realiseerimiseks aitas kaasa nõukogude lauljate ja dirigendi esinemine möödunud aastal Firenzes, kus anti suure eduga mõned ooperi «Hovanštšina» etendused.»

«Kuidas arendatakse kultuurilist koostööd Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maadega?»

«Möödunud aastal esinesid nõukogude ansamblid ja artistid Afganistanis, Türgis, Tuneesias, Liibanonis, Marokos, Gineas, Senegalis, Etioopias, Somaalimaal. Kõikjal tervitasid vaatajad vaimustatult nõukogude kunstimeistreid. Väga heal järjel on kultuurisidemed Afganistaniga, Araabia Ühinenud Vabariigiga, Etioopiaga, Süüriaga ja Tuneesiaga.

Esmakordselt tegi kontserdireisi Ladina-Ameerika üheksasse riiki ansambel «Berjozka» Nadežda Nadeždina juhatusel. Kümnes Ladina-Ameerika riigis andis seejärel külaliskontserte NSV Liidu riiklik rahvatantsuansambel Igor Moissejevi juhatusel. Ansambli kontserdid läksid suure eduga ja neid külastas üle 400 tuhande vaataja. Meil esines palju lauljaid, tantsijaid ja muusikuid Brasiiliast, Mehhikost ja Argentiinast. Nõukogude kunstihuvilised võtsid nende kontserdid väga soojalt vastu.»

«Pärast sellist suurt, kuid ilmselt veelgi mitte täielikku ülevaadet nõukogude kunstimeistrite külalisesinemistest tahaksime kuulda selle tööl0igu põhilistest printsiipidest ja suundadest 1964. aastal. Mis on siin peamine?»

«Meie kultuurisidemed teiste riikidega laienevad. Aasta algul kirjutatakse alla uutele vastastikustele kokkulepetele ja kontaktidele. Üksteise järel sõidavad Moskvasse riiklike kontserdiorganisatsioonide ja filharmooniate esindajad rahvademokraatiamaadest, Prantsusmaa, Inglismaa, USA, Kanada, Austraalia ja teiste riikide tuntuimad impressaariod. Vastastikuste gastrollide plaan on põhijoontes juba koostatud. Suurt mõlemapoolset kasu toovad ka kunstiintelligentsi esindajate kohtumised, loominguliste kogemuste vahetamine ja diskussioonid tähtsamate kunstiprobleemide ümber.

Et meil oleks võimalik rahuldada välismaa kunstihuviliste paljusid soove, kavatseme laialt tuntud teatrite, ansamblite ja solistide kõrval välismaa publikule tutvustada paljusid uusi kollektiive.

Astutakse kõige energilisemaid samme selleks, et suuresti uuendada meie teatrite, ansamblite ja solistide repertuaari, kajastada selles paremini sotsialistliku ühiskonna ja meie kaasaegsete elu.

Nõukogude kunstitöötajad mõistavad hästi oma vastutust mitmekesiste, kõrge ideelis-kunstilise kõlaga teoste loomisel. Kultuuriministeerium saadab välismaale muidugi kõige paremaid töid kõikidest žanridest, mis annavad tunnistust viljakatest otsinguteest sotsialistliku realismi teel.

Keelebarjäärid ei takista nõukogude kunsti rõõmustamast, sütitamast ja liigutamast miljonite välismaa kunstisõprade südant. Välismaa ajakirjanduse vaimustatud retsensioonid ja vastukajad nõukogude artistide esinemistele moodustaksid kokkukogutuna paksud köited. Uurides neid mõnikord läbini ülistavaid retsensioone, ja võttes kuulda ka asjalikke ning õiglasi kriitilisi märkusi, teeme neist õiged järeldused. Peamine on uute soojuse ja südamlikkuse, siiruse ja sõpruse sidemete loomine välismaise auditooriumiga.

Paljurahvuselisel Nõukogudemaal on palju noori, arenevaid andeid kõikidel kunstialadel. Meie tõeliselt rahvaliku kunstilise isetegevuse reservid on määratu suured. NSV Liidu Kultuuriministeeriumi kõige austavamaks ja tähtsamaks ülesandeks on neid andeid kasvatada, tutvustada nende kaudu nõukogude rahvast paljudele miljonitele sõpradele — kogu maailma kunstihuvilistele.»

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi
SEADLUS

Eesti NSV teenelise koori aunimetuse andmise kohta

Teenete eest nõukogude koorikultuuri arendamisel anda Eesti NSV teenelise koori aunimetus

Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu J. Tombi nimelise Kultuurihoone segakoorile, Tallinna haridustööliste naiskoorile.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. MÜÜRISEPP
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär B. TOLBAST

Tallinn, 25. jaanuaril 1964

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi
SEADLUS

sm. B. Mikkalile Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetuse andmise kohta

Teenete eest eesti nõukogude teatrikunsti arendamisel anda Riikliku Teatri «Vanemuine» näitlejale Bernhard (Benno) Karli p. MIKKALILE Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetus.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. MÜÜRISEPP
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär B. TOLBAST

Tallinn, 28. jaanuaril 1964

Benno Mikkal sündis 1912. aastal Võrumaal. Sealsamas hakkas ta ka kohalikes seltsides näitemängu tegema. 1935. aastal tuli B. Mikkal Tartusse — asus õppima Tartu Draamateatri Seltsi Näitekunsti Stuudiosse. Lõpetanud stuudio, võttis ta koos teiste lõpetanutega osa Tartu Töölisteatri reorganiseerimisest. Teiste osade seas mängis ta Töölisteatris ka Andrest («Vargamäe»).

Edasi töötas B. Mikkal Narva Töölisteatris (1939/1940. a. hooajal) ja 1940. a. kuni 1942. aastani Tallinna Eesti Draamateatris. Siit suundus ta «Vanemuisesse», kus töötab seniajani.

Näitlejana on Benno Mikkal loonud terve rea meeldejäävaid karakterosi. Silmapaistvamad neist on Peeter Kondor («Võitlus rindejooneta»), Aigro («Tundmatu naise portree»), Seeliohv («Mikumärdi»), Tõnisson («Kevade»), Maurus («Tõde ja õigus» II), Jalaka Jaan («Püve talus»), Bessemenov («Väikekodanlased») ja Melder («Seltsmemagajapäeval»). Teatritöö kõrval on Benno Mikkal juhtinud kümneid isetegevuslikke näiteringe. Tema juhendamisel on nii mitmestki isetegevuslasest sirgunud täiendust kutselisele teatrile.

Suure sündmuse eel

(Jutuajamine Kunstide Valitsuse ülema Vambola Markusega)

Mäletame mullust kevadet, Moldaavia kunsti nädalat meie vabariigis. See tähendas paeluvaid kontserte ja etendusi, paljusid südamlikke kohtumisi vennasrahva professionaalsete ja isetegevuslike kunstnikega. Teiselt poolt oleme oma moldaavia sõpradelt korduvalt kuulnud, et ka meie kunsti dekaad Moldaavias 1962. aasta sügisel oli sündmuseks, mida ei unustata Lühidalt: mõlemad pooled veendusid, et niisugused nädalad mängivad väga suurt rolli vennasrahvaste ja nende kultuuride vastastikusel tutvustamisel-lähendamisel. Ja endastmõistetavalt hakkasime varsti pärast moldaavia sõprade lahkumist kaaluma, missuguse vennasrahva loominguga võiksime nüüd lähemalt tutvuda. Otsustasime võtta kavva kunstinädalate vahetamise Armeeniaga. Ja nüüd oleme sealmaal, et kavandatavatest kunstinädalatest saab kõnelda konkreetsemalt — esialgse kavatsuse kohaselt toimub Armeenia kunsti nädal Eestis käesoleva aasta kevadsuvel. meid ootavad armeenlased nenne kuulsal kuldsel sügisel, septembris

Läinud nädalal tulin tagasi Jerevanist, kus meie neljaliikmeline delegatsioon võeti vastu nii soojalt, et Taga-Kaukaasia jaoks erakordset pakast (24 pügalat!) polnud peaaegu tundagi. Muidugi kasutasime talvepäevi ja õhtuid sellekski, et saada pilti vennasrahva kunstimeistritest — käisime kontsertidel ja ooperis, külastasime kunstigaleriid ja huvitavaid näitusi. Nähtu ja kuuldu najal veendusime, et kevadine kunstinädal Eestis tõotab meie tänavuses kultuurielus kujuneda suurimaks ja ilusaimaks sündmuseks. Teiselt poolt mõistsime, et meie kunsti nädalaks Armeenias peame hakkama valmistuma aegsasti ja väga tõsiselt.

Jerevanis sai enam-vähem selgeks, keda me kevadel külalistena oodata võime. Nimetagem kõigepealt Armeenia NSV teenelist laulu- ja tantsuansamblit — laialdaselt tuntud kollektiivi, mida juhib Armeenia NSV rahvakunstnik Tatul Altunjan. Saame kuulda Komitase-nimelist kuulsat keelpillikvartetti ja estraadiorkestrit, samuti saabub külalisdirigent, kes juhatab armeenia muusikale pühendatud sümfooniakontserti, Armeenia kunsti nädala puhul esinevad meie lavastustes A. Spendiarovi nimelise ooperi- ja balletiteatri solistid. Kindlasti näeme ainulaadset rändnäitust «2000 aastat armeenia teatrit», kavatsetud kunstinäitus annab ülevaate armeenia maalist ja skulptuurist; oli juttu ka fotonäitusest, mis annaks parema ettekujutuse vennasrahva saavutustest tööstuses, põllumajanduses ja kultuurielus. Arusaadavalt on kunstinädala ajal rida vastavaid saateid meie raadios ja televisioonis, meie ekraanidel jooksevad armeenia filmid.

Detailsem plaan tuleb koostamisele veebruaris, kui vennasrahva esindajad Tallinna tulevad. Aga mõne kuu pärast oodatavate kaugete ja kallite külaliste suure delegatsiooni vääriliseks vastuvõtmiseks peame hakkama valmistuma juba talvel.

III pleenum

Möödunud kolmapäeval toimunud Kultuuriala Töötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee III pleenumil oli arutlusel kasvatustöö RAT «Estonias», Eesti NSV Riiklikus Vene Draamateatris ja L. Koidula nim. Pärnu Draamateatris. Pikemalt kõnelesid sel teemal RAT «Estonia» ametiühingukomitee esindaja V. Gurjev, Vene Draamateatri direktori asetäitja sm. Kuvajev ja L. Koidula nim. Pärnu Draamateatri direktor M. Tambur. Nemad ja arvukad sõnavõtjad puudutasid paljusid kasvatustööga seotud kitsaskohti ja probleeme, mille lahendamine aitaks tõhustada teatrites tehtavat kasvatustööd ja tõsta ka näitlejate professionaalset meisterlikkust.

Üheks põhiliseks, mida taunisid mitmed kõnelejad, oli pealiskaudsus teatrite tööplaanide koostamisel, mittekülladane läbimõeldus repertuaari valimisel ning sellest tulenevad hädad ja vead. Eesti NSV Riikliku Vene Draamateatri näitleja J. Vlassov märkis, et neil ei arutata tööplaane kollektiivis, sellega tegelevad üksnes teatri juhtkond ja administratiivpersonal. Tulemuseks on tööplaanide paisumine, näitlejate ülekoormamine ja mõnede juhuslike lavastuste vähene külastatavus. Et näitlejate tööpäev on niigi pingeline, siis on selline kollektiivi ignoreerimine lubamatu. Viib ju see otseselt tarbetule energia- ja ajakulule, aega aga on vaja endaarendamiseks ja kasvatustööks, toimugu see siis mis tahes vormis.

Sedasama probleemi puudutasid oma sõnavõtus ka Pärnu teatri direktor sm. Tambur ja näitleja P. Mäeots.

Näitlejate ja ka teiste teatri loominguliste töötajate vastutustundest kõneles üksikasjalisemalt A. Plees «Estoniast». Ta märkis, et sageli jääb meie teatriinimestel puudu kohusetundest, ja sellest siis ka paljud töödistsipliini rikkumised ning etenduste ootamatud ärajäämised. Upsakust, oma võimete ülehindamist ja muud säärast taunisid ka mitmed teised sõnavõtjad. On esinenud juhtumeid, et tunnustatud lavakunstnik ei asu talle määratud osa kallal tööle (ignoreerides isegi teatri juhtkonna otsuseid), et ootamatud haigestumised, mis häirivad teatri üldist töörütmi, ei ole põhjustatud millestki muust kui kergekäelisest suhtumisest oma kohustustesse, et tuleb ette proovidelt ja etendustelt põhjusetult ärajäämisi, alkoholi kuritarvitamist... Selle vältimiseks peavad teatrite juhtkonnad senisest karmimad olema, kuid palju saavad siin ära teha ka näitlejad ise. Eeskätt muidugi siis, kui parandatakse suhtumist töösse. Väikesed ei ole selles osas ka kohaliku ametiühingu võimalused.

Pleenumil räägiti ka vajadusest tihendada veelgi sidemeid teatri ja vaataja vahel (kaasa aitaks siin parem kontakt ametiühingulises liinis) ning sellest, et ka meie teatrites on aeg mõelda kommunistliku töö mitmesuguste vormide rakendamisele. Pikema sõnavõtuga esines Eesti NSV kultuuriministri asetäitja P. Uusman ja Kultuuriala Töötajate Vabariikliku Komitee esimees V. Reekna. Võeti vastu üksikasjaline otsus.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi
SEADLUS

sm. F. Suurele Eesti NSV teenelise kultuuritegelase aunimetuse andmise kohta

Teenete eest kultuurihariduslikku töö alal anda Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu Tartu Kultuurihoone direktorile Friedrich Aleksandri p. Suurele Eesti NSV teenelise kultuuritegelase aunimetus.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. MÜÜRISEPP
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär B. TOLBAST

Tallinn, 25. jaanuaril 1964

Friedrich Suur sündis 1921. a. 1947. kuni 1951. aastani töötas ta Eesti NSV AÜN Tartu Kultuurihoone kunstilise juhina, 1953. a. alates on ta sama kultuurihoone direktor ning õpib ühtlasi praegu Leningradi Kõrgema Ametiühingukooli viimasel kursusel.

F. Suurt tuntakse kui head organisaatorit, kelle juhtimisel Eesti NSV AÜN Tartu Kultuurihoone on saavutanud silmapaistvaid tulemusi. Eriti sisukaks on muutunud kultuurihoone töö rahva ideoloogilisel ja esteetilisel kasvatamisel pärast NLKP XXII kongressi. 1961. a. üleliidulisel ametiühingute klubide ülevaatusel antl Tartu Kultuurihoonele I järgu diplom ja rahaline preemia.

F. Suur suhtub oma töösse loomingulisel ning leiab selleks üha uusi vorme. Eriline tähelepanu osutatakse noorsoo esteetilise kasvatuse küsimustele.

F. Suur on 1955. a. alates Tartu Linna TSN saadik, praegu on ta linna täitevkomitee administratiivkomisjoni esimees. Samaaegselt jätkub tal energiat ja tahet tälta veel mitmeid ühiskondlikke ülesandeid (ühingus «Teadus» jm.).

Eduka töö eest on F. Suurt autasustatud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi, Üleliidulise AÜKN ja Eesti NSV AÜN aukirjaga.

IGA PÄEV POLE PÜHAPÄEV

TEATRIKIRI VILJANDIST

Alustame probleemist

Istud «Ugala» saalis, heidad pilgu kavalehe viimasele küljele, kus on toodud kavasoleva repertuaari nimekiri ja loed: Priede, Vigante, Priede, Vigante, Miliunas, Zivert, Williams, Arbuzov, Priede, Kitzberg-Toona, Vaher... Need on autorid, kes annavad tänasele «Ugalale» näo, mõningad nende teostest on «Ugala» laval seni vastu pidanud 160... 130... 100 korda ja peavad veelgi.

See on ju hea, isegi väga hea. Tähendab — teater on leidnud tee vaatajani, tal on, mida vaatajaile öelda. Kui veel lisada, et teater täitis möödunud aastal kõik plaanilised näitajad, et vaatajate arv jõudis peaaegu saja tuhande künnisele, siis — au ja kiitus tublile kollektiivile!

Ent ometi... Mõned aastad tagasi olid «Ugala» repertuaaris sellised nimed, nagu Tammsaare, Ibsen, Shaw, Heijermans, Lessing, Molière jt. Koos meie autorite noorema põlvkonnaga kujundasid teatri palet ka n e m a d, meistrid, kelle teosed on aidanud paljudel teatritel küpseda tõelise kunsti teatriteks.

Teatri juhtkond ei valuta repertuaariküsimuse pärast südant põrmugi vähe, kuid — peaga vastu müüri ei jookse. «Ugala» tublisti muutunud ja noorenenud kunstiline koosseis vajab enne vastutusrikaste ülesannete lahendamist kasvuaega. Enne tiivasirutust on vaja, et tiivad kindlalt kannaksid.

Ühe etenduse vaheajal tegin ajaviiteks statistikat. Ainuüksi viimase viie aasta jooksul on «Ugalast» lahkunud H. Mandri, L. Vaga, A. Rahe, H. Varem, E. Koppel, L. Mägi, L. Merzin, E. Ralja, I. Parker jt. Kui aga koguda kokku kõik need näitlejad, kes ajavahemikul 1953—1963 «Ugala» lavalt mujale on siirdunud — ja neid on 26 inimest — võiks luua uue praegusest «Ugalast» tugevama kollektiivi!

Tegemist pole tavalise «kaadri liikuvusega», mille juuri otsitakse asutuse sisemistest vastuoludest. «Ugala» on lihtsalt kujunenud omamoodi taimelavaks meie teistele teatritele, ja see on üldiselt ju hea. Hea muidugi vabariigi teatrielu seisukohalt, kuigi pisut kurb kollektiivile enesele, sest alata tuleb peaaegu otsast. Nii kordus see ka käesoleva teatrihooaja eel. Teistele lavadele siirdunud kogenumad näitlejad vahetas välja grupp entusiaste, «Tallinnfilmi» õppestuudio lõpetanud noori.

Et «Ugala» tänasest päevast selgemat pilti saada, selleks

vaatame etendusi.

Käesoleva hooaja esimesel poolel nägid rambivalgust kolm uuslavastust: G. Priede «Mikk ja Dzilna», A. Kitzbergi — E. Toona «Veli Henn ja Hennu veli» ning L. Vahtra «Katrina». Et kombeks on alustada sellest, mis meeldis kõige enam, siis kõigepealt — «Veli Henn ja Hennu veli».

See tükk oli juba «Ugala» repertuaaris aastat 6—7 tagasi ja seepärast häälestud vaatajana kuidagi iseenesest eelarvamuslikule suhtumisele. («Teadagi — ülessoojendatud asi!») Paraku osutusid tulemused sootuks vastupidiseks. Dramatiseerija ja lavastaja Enn Toona on kogu materjali loominguliselt läbi töötanud, teost mitmeti täiendanud ja otsekui kaasaegse silmaga näinud. Tänu sellele on laval sündinud uus ja värske lavastus.

Kitzbergi jutustus elustub laval värvika, elurõõmsa, heas mõttes rahvaliku külakomöödiana, lustaka žanrimaalina, milles on kõike — särtsakat satiiri, mõnusat nalja ja toredaid karaktereid. Lavastaja püüdlus — mitte takerduda tavalise olustikunäidendi kammitsaisse (nagu Kitzbergi sageli lavastatakse) on head vilja kandnud.

Tinglik ja pisut groteskne on ka lavakujundus (Liina Pihlak-Sang kunstiinstituudist), mis harmoneerib suurepäraselt lavastaja kavatsusega: üldistes kontuurides kujutatud puud, traditsioonilise tagamaastiku puudumine jne. See omakorda aitab retušeerida üksikute näitlejate kohatist kaldumist olustikulisele pinnale, kergendab näitejuhi mõtte elluviimist.

Aastate eest nähtud lavastusega võrreldes (samuti Enn Toona) on näitlejate võidud uues lavastuses ilmsed, eriti Kaasiku-vennaste ja mõisarahva osades. Esiletõstmist väärib eelkõige Tiina Suitsu eredalt antud madam Muru, kellele vapralt sekundeerivad Karl Liigand (Beersing) ja uustulnuk Peeter Tedre (Perpentikkel). Viimasele on see sisuliselt esimene suurem osa «Ugala» laval, ja kui nooruse rabedust pisut maha arvata, siis võib eksami heaks hinnata.

Toreda paari moodustavad Edgar Valge ja Friedrich Tilk Hennu ja Jaanina. Nüansirikas mäng, siiras usk oma lavakuju ellu, mille juures ometigi on tunda näitleja kui kodaniku suhtumist tema poolt kujutatavasse — see iseloomustab nii Valget ja Tilka kui ka enamikku lavastuse teistest tegelastest. Õnnestumiste kontosse tuleb kanda H. Valleri stiilipuhas Kniks-Mariichen, Erika Torgeri Matilde ja Asta Leesi debüüt «Ugalas» Nõuni perenaisena. Toomas Kalmetil on eeldusi vallakirjutaja episoodilise osa süvendamiseks, praegu tundub selles veel natuke rabedust.

Ei saaks öelda, et Ants Vomm (Nõuni peremees) ja Paul Kuusik (sulane Ants) oma osa halvasti oleksid teinud, pigem häiris nende juures pisut liiga olustikuline mängulaad, mis ei lasknud neid ansambliga päriselt ühte sulada. Tundub, et patustamist lavastuse üldise stiili vastu esines siinseal mujalgi. Tarbetut dramaatilisust (kohati sentimentaalsuse maiku) õhkus näiteks mõnest Matilde stseenist (kirjaloo pealtkuulamine, finaal Jaaniga). Õnneks ei suutnud aga need üksikud kõrvalekaldumised lavastuse eredat üldmuljet kahandada.

Luise Vahtra «Katrina» sisu on paljudele tuttav juba jutustuse «Katrina Üle» järgi ning seepärast pole mõtet sellel pikemalt peatuda. Küll aga on lavavariandi kirjutamisel jutustusest ühte kui teist kõrvale heidetud, ajaliselt ümber paigutatud ja juurdegi lisatud, mille tulemuseks on mitte tavaline instseneering, vaid «peaaegu näidend», õigemini — komöödia.

Teose probleemistik ei ole eriti sügav ega kontsentreeritud. Selles on püütud käsitleda üht-teist tänapäeva kolhoosielust. Peab ütlema, et autoril on silma ja kõrva kolhoosielu tundmisel ja võib-olla ongi e l u t õ e vundament see, mis tükki huviga jälgima paneb.

Vabariigi teeneline kunstitegelane Aleks Sats on lahendanud «Katrina» olustikulises plaanis tujukõllaselt ja toredate vahelduvate tempo-rütmidega. Kuid — ja mulle näib, et see on peamine — nimiosalise (Eeva Vahur) tagasihoidlik osakäsitlus ei lase lavastusel maksimaalselt mõjule pääseda. E. Vahuri mäng oleks nagu sordiini all. Ometigi — vähemalt jutustust lugedes — kerkib Katrina kuju silme ette palju jõulisemana, võimukamana, vitaalsemana.

Tundub, et näitleja individuaalsed omadused lihtsalt ei vasta rolli olemusele. Võib-olla andnuks seda puudust kõrvaldada, kui kõik teised Katrinaga suhtlevad partnerid aidanuksid tal rolli n.-ö. suuremaks mängida, kuid seda ei toimu. Vastupidi — mitmed näitlejad on loonud laval eredaid, meeldejäävaid kujusid, kes nimiosalist isegi varjutama kipuvad. Eelkõige hiilgab Erna Konts Katrina õe Annana. Minu arvates on see parim osatäitmine kogu lavastuses ja Erna Kontsa viimase aja loomingulises biograafias üldse. See on midagi Järveti Martin Rolli taolist. Kogu seesmine ja väline rütm, liikumine, žestid, terve väljendusvahendite arsenal moodustab sellise terviku, kust midagi ei saa ära võtta ega juurde panna. Ja sageli avab üks kui teine mõttega täidetud paus Anna kujus sootuks uue joone. Eriti iseloomustav on piduliku õhtusöögi ootus 2. pildis, kus selle väliselt koomilise «latatara» kesta alt hakkab välja kooruma õnnetu, rumala naise ja ema traagika. Hetketi hakkab meil temast isegi kahju. Toreda kuju pisut riivatust raamatupidajast Ainast loob Sirje Raudsik-Põldots.

Sedapuhku on põhjust rõõmu tunda just näitlejate noorimast generatsioonist. Oma «tuleproovi» sooritavad üsna edukalt nii Mall Sillandi (Urve), Eili Sild (Helmi) kui ka Enn Kose (Välbe). Tähelepanuväärsete eeldustega paistab silma noor näitleja Leila Säälik (Moonika). Üsna usutava kuju traktorist Villemist loob ka Arne Laos.

Paraku ei ole midagi uut ega silmatorkavat lavastuses esinenud keskmise ja vanema generatsiooni näitlejate mängus. Anu Põldar, V. Ader ja Eero Neemre täitsid oma ülesanded kõigiti korralikult, kuid rääkida kunstilistest võitudest oleks vist liialdus. Mõningaid vastuväiteid tekitab Heino Aruse osakäsitlus. Et Kaarle Kargaja on oma olemuselt tühine, avantüristi hingega inimene, selles pole kahtlust. Miks aga Arus oma tegelase närususe juba esimestest stseenidest lahtiste kaartidega välja mängib, see jääb pisut arusaamatuks.

Sirje Peerna lavakujundus on äärmiselt lihtne ja portatiivne. (Väikese teatri olukorras on see küllaltki tähtis.) Kuid kahjuks on paaris pildis (kontor, Anna tuba) saanud lihtsusest primitiivsus, kui mitte öelda — vaesus.

Kui «Katrina» jätab mõningaile puudujääkidele vaatamata siiski elurõõmsa mulje, siis ei saa sedasama öelda G. Priede «Miku ja Dzilna» kohta. Priede on «Ugalas» vana tuttav. Veel praegugi püsib meeles sisukas «Normundi tütarlaps» kui üks õnnestunumaid Priede-lavastusi Eesti NSV-s. Sedapuhku on küll näidend ja lavastus, kuid puudub h e a näidend ja pole h a a r a v a t lavastust. Ma võin eksida, kuid tundub, nagu algaks viga dramaturgist. «Mikk ja Dzilna» on näidend... jah, millest õieti? Liialt laialivalguv on kõik. Autor on haaranud küllaltki tähtsa teema — isikukultuse mõju väljajuurimise inimeste teadvusest, seganud sinna hulka tubli annuse salapärast põnevust (Elmari ja Dzilna kunagine vahekord, mõistatuslik laul peoõhtul jne.), põiminud kõik läbi tootmisalaste probleemidega tänapäeva tikuvabrikus, lisanud juurde loo väikekodanliku mentaliteediga naisest (Austra), tõstatanud järjekordselt aususe ja südametunnistuse küsimuse ja pannud lõpuks tegelased ümber kasvama. Tulemuseks on võrdlemisi raskesti lahendatav lugu.

Lavastaja Aleks Sats on teinud vist küll kõik, mis teha annab. Nagu ta isegi tunnistas, valmistanud näidend talle algusest peale teatava pettumuse, kuid... Pühendas ju G. Priede selle näidendi «Ugalale». Juba «Positiivse kuju» puhul võis märgata Priede loomingus teatud enesekordamist, siin aga esineb lisaks enesekordamisele ka ebajärjekindlust. Kes on õieti Dzilna? Erika Torgeri püüdlik ja andekas mäng meile kindlat vastust ei anna, ja see pole näitleja süü. Suhteliselt selgepiirilisemad ja arusaadavamad on Elmar (A. Sats) ja Austra (H. Valler). Tore on ka ema (A. Põldar). See-eest jäävad aga täiesti funktsioonita tegelasteks Gundar (P. Tedre), Mudite (M. Sillandi) ja Leena (M. Järve), keda on autoril vaja ainult olustiku illustreerimiseks.

Vaatamata logisevale dramaturgilisele materjalile on Satsi lavastuses terve rida meeleolukaid ja õnnestunud kohti (suvemajakese avamine, 2. vaatuse finaal, Austra stseen emaga jt.). Ka lavakujundus, sedapuhku Ingrid Kiivitilt, on meeldiv. Üldmuljeks on etenduse lõppedes siiski rahuldamatus.

Kokkuvõtteid ja perspektiive

Niisiis — kaks meeleolukat ja üks hõre lavastus. On's seda vähe või palju? Meenutades «Ugala» kunagisi tublisid võite kipub konto nagu kõhnaks jääma, kuid arvestades konkreetset olukorda teatris pole põhjust ka ärevusse sattuda. Teater elab üle järjekordseid kasvuraskusi, mille juures mitte kõik päevad ei ole pühapäevad. Ta on nagu omamoodi katsepõld, millelt vili maha niidetakse ja sedamaid uute võrsete eest hoolitsema hakatakse.

Uued võrsed tänases «Ugalas» on aga üsna paljutõotavad. Noorel täiendusel tundub olevat nii entusiasmi kui a r m a s t u s t töö vastu. Teatris on see peaaegu et peamine. Muidugi ei ole kõik asjad ansambli seisukohalt veel kaugeltki korras. Selleks, et noorus ansamblisse «sisse sulaks», tuleb võib-olla veel mitu aastat pingsalt töötada. Aga seda siin majas osatakse. Rõõmustab peanäitejuht A. Satsi optimism ja töökus, mida ta ka kollektiivile oskab sisendada. Rõõmustab julgus ja ettevõtlikkus, millega siin härjal sarvist kinni haaratakse.

Ka direktor A. Kukk on peaaegu optimist. Kuigi 362 etendust aastas 26 näitlejaga ei ole just naljaasi.

Ühest kitsaskohast ei saa aga vaikides mööda minna. See on kohalike organite suhtumine näitlejate korterivajadustesse. Elamispinna puudumise tõttu elab kuus uut näitlejat sügisest saadik hotelli ühiselamus, teater aga on sunnitud tasuma küllaltki kõrgeid hotelliarveid. Viljandi juhtivad seltsimehed võiksid lubaduste andmise asemel võtta parem eeskuju oma Pärnu ja Rakvere kolleegidelt ja lahendada selle küsimuse enne, kui on hilja.

Tänane «Ugala» elab. Võib-olla on see elu küll pisut argipäevasem ja kunstiliste võitude poolest vaesem kui mõni aasta varem, ent see on siiski täisvereline ja edasipüüdlik elu. Tuleb veel silmas pidada, et sügisest alates langes kogu loomingulise töö raskus ainuüksi A. Satsi õlgadele. K. Ader teatavasti siirdus pensionile, teist näitejuhti pole aga momendil kusagilt võtta. Tahaks loota, et Kunstide Valitsus ja Eesti NSV Teatriühing «Ugalat» just tema praegusel perioodil eriti toetaks ja abistaks. Ka näitlejate osas pole teatri koosseis kaugeltki komplekteeritud. Lootustandva nooruse ja teatri «raudvara» vahel haigutab praegu — piltlikult öeldes — tühimik.

Jälle on õhtu... Linn pimeneb ja «Ugala» avab uksed oma arvukaile sõpradele. Nad usuvad oma teatrisse — nii viljandlased kui ka need, kes sõitsid siia kümnete ja kümnete kilomeetrite tagant, et pühendada tänane õhtu teatrikunstile

Paul Kilgas

MIS ON • valmis, • teoksil, • kavas?

RALF PARVE loomingust on praegu Eesti Riikliku Kirjastuse käsutuses kolm teost: koos L. Prometiga kirjutatud reisiraamat Poola-reisi muljetest, näidend «Seitsmemagajapäeval», mis «Vanemuise» teatris on juba lavavalgust näinud, ning uus luuletuskogu pealkirja all «Lüüriline stenogramm».

Viimane koondab enesesse ajakirjanduse veergudel viimaseil aastail R. Parve sulest ilmunud luuletused, mis nüüd on kaante vahele kogutud. Autori sõnade järgi on uues luulekogus küllalt domineeriv osa lüürikal, kaalukas osa aga ka kodanikuluulel. Kogus on rida erinevaid tsükleid: «Heledad värsid», «Mõistmise värsid», «Pahuruse värsid» jmt.

Nagu tsüklite nimetustestki välja lugeda võib, on luuletuste n.-ö. gruppidesse paigutamine tehtud vastavalt luuletustes väljendatud meeleoludele. Vormilt on aga siin väga erinevanäolist luulet, alates nelikutest kuni vabavärsini ja riimitud vabavärsini välja.

Märgitud teosed kõnelevad juba tehtud tööst. Lähema tuleviku plaanides on R. Parvel veel ühe näidendi kirjutamine. Mingitpidi on uus teos juba kavandatud ja läbi mõeldud, mõned tegelased autori kujutluses juba olemas. Näidend tuleb jällegi tänapäevaainestikuline ja žanrilt — komöödia.

Põhimõttelise nõusoleku on R. Parve andnud televisioonile dokumentaalfilmi stsenaariumi loomiseks. See tuleb film Johannes Semperist, temast kui poeedist ja inimesest.

Esineb P. Serebrajakov

Meie kodumaal tuntakse hästi NSV Liidu rahvakunstniku Pavel Serebrjakovi nime. Ta kuulub praegu nõukogude klaverikooli silmapaistvamate esindajate hulka.

P. Serebrjakov on suurte loominguliste võimetega, mitmepalgeliste ja eredate individuaalsete omadustega interpreet. Esitatavate teoste oskuslik ja tõepärane lahtimõtestamine ning virtuooslik ettekanne teevad ta mängu mõistetavaks ja haaravaks tuhandetele kuulajatele.

Kunstniku rikkalikku repertuaari kuulub suurel arvul vene ja lääne klassikute suure- ja väikesevormilisi helitöid ning kaasaegsete autorite loomingut. Teda tuntakse hästi ka kui Tšaikovski Esimese klaverikontserdi väljapaistvat esitajat.

P. Serebrjakov on esinenud korduvalt ka paljudes välisriikides, kus ta samuti on võitnud kuulajate tunnustuse.

Kõrvuti kontserditegevusega töötab P. Serebrjakov professorina Leningradi konservatooriumis. Eeloleval nädalal esineb P. Serebrjakov tallinlastele neljapäeval, 6. veebruaril iseseisva klaveriõhtuga ja reedel, 7. skp. sümfoonilakontserdil «Estonia» kontserdisaalis. Klaveriõhtu kavas on F. Chopini, N. Simonjani, A. Skrjabini ja M. Mussorgski heliloomingut, sümfoonilakontserdil esitab külaline koos Eesti Raadio sümfooniaorkestriga N. Järvi juhatusel P. Tšaikovski klaverikontserdi nr. 1.

Huvitavad kohtumisõhtud

Tallinna Haridus- ja Teadusala Töötajate Majas korraldatakse m. a. septembrist alates huvitavaid kirjandus- ja muusikaõhtuid, mille eesmärgiks on tutvustada kuulajaskonda noorte kirjanike, näitlejate, muusikute ja interpreetidega.

Nii kohtuti Tallinna Riikliku Konservatooriumi lavakunsti kateedri üliõpilaste ja Voldemar Pansoga («Lava — osake meie elust»), toimusid heliloojate G. Verdi, G. Bizet' ning P. Tšaikovski loomingut tutvustavad muusikaõhtud konservatooriumi laulueriala üliõpilaste osavõtul, kohtuti noorsooraamatute «Kadri» ja «Kasuema» autori Silvia Rannamaaga ja luuletaja Enn Vetemaaga.

Pühapäeval, 26. jaanuaril oli järjekordne, arvult viies üritus — Tallinna Muusikakeskkooli tutvustav õhtu.

Muusikakeskkooli õppealajuhataja Jüri Plink andis ülevaate kooli tööst ja tegevusest ning koolis omandatavatest erialadest, kontsertosas esinesid Muusikakeskkooli õpilased.

23. veebruaril on kavas luuleõhtu «Luule, see ei tule tuulest», kus kohtutakse meie noorte luuletajatega.

(Algus «Sirbis ja Vasaras» nr. 4, 1964)

Voodi ja vihane jumal

Austerlane armastab udusuletekki, udusulepatju ja pehmet madratsit.

Sellepärast on tänavad õhtuti varakult tühjad. Hilised trammid, mis pooltühjadena kolisevad kõledail tänavail, kannavad külgedel suurelt magusa une reklaami:

«Schlafwohl-madratsid! Garantiiaeg — viisteist aastat!»

Unetööstus on kõrgel järjel, pole laita.

Kui inimene palju magab, jääb tal vähe aega mõtlemiseks. Udusuled hellitavad, annavad ihule rolutavat soojust ja vajutavad meeled rammestusse.

Öiste tänavate sinises luminestsentsvalguses põrnitsevad vaateakendelt lillelise katteriidega suletekid ja otsekui manitsevad hilist teekäijat:

«Ela mõõdukalt! Ela mõnusalt! Suletekk on soe öndsus!»

Ja nii on austerlaste aknad õhtuti varakult pimedad.

Keegi austerlane ütles:

«Teie seal mõtlete, aga meie elame!»

Talle sai vastatud:

«Aga milleks inimene elab, kui ta ei mõtle?»

Ainult jumal üksi võitleb Austriamaal mõnevõrra udusulgede ja põõnutamise vastu.

Pühapäeva hommikul kohkume üles lärmakast kirikukellade hädakarjest. On alles pool kaheksa.

Kellade löögid on kiired ja käskivad: tõuske pehmetest sulevooditest!

Vihane jumal löõb lokku iga poole tunni järel.

Ja austerlane ajab end kohkunult üles, et põlvitama minna.

Palvus käib ju samuti mõõduka ja korrapärase elu juurde.

Ja mõlemad aitavad inimesel elada vähema mõtlemisega — nii udusulgedest ase kui ka vihane jumal.

Kuid Straussi aeg on möödas...

Olla Viinis, ja teatris mitte käia — seda peetakse sündsusetuks. Polnud meilgi mingit tahtmist kultuurimetslasi mängida, oli hoopis soov kogeda midagi eht-viinilikku, otsida veel «Viini vere» virvendust, kuivõrd see kuskil säilinud peaks olema...

Läksime keisrilossi Redoutensaal'i, kus Rahvaooper mängis Johann Straussi «Nahkhiirt».

Mõõda valgeksvõõbatud käike ja koridore jõuab kiviselt lossiõuelt liiga kõrge lae ja liiga kriidiste seintega riietusruumi. Siit edasi viib neli tasakesi kääksuvat puuastet teatrisaali fuajeesse. Algavad kulunud punased põrandariided, kõrgete valgete uste rasked messinglingid on väsinult lontis.

Doonaust Alpideni

Pilte ja mõtteid neutraalsest maast, «Viini verest» ja väikekodanlasest

AIMÉE BEEKMAN
VLADIMIR BEEKMAN

Saal on klassikaliselt valge ja punane, siin-seal kitsad kuldtriibud ja rosetikesed läikimas. Ampiirstiilis valged toolid punase, kiila kippuva plüüšpolstriga. Kunagine ballisaal on teatrietendusteks kohaldatud, punane eesriie jookseb nagu madal säärvant seinast seina tõmmatud trossi peal.

Eesriie tundub luitunud ning lapitud olevat. Igal juhul on ta üsna tolmune ja tahaks ammugi vahetamist.

Piki seinu kulgeb paari astme kõrgune poodium, sellel seisavad samuti punase plüüšiga kaetud pikad pehmed pingid. Saal on rahvast üsnagi täis, välja arvatud kolm-neli esimest, kallimat rida.

Küsime tuttavalt viinlaselt, mitmendat korda tema arvates Viinis täna õhtul «Nahkhiirt» mängitakse. Ta puhkeb naerma:

«Nähtavasti tuhande viiesajandat! Ah soo, te imestate, et saal on täis? Teate, ta on tavaliselt ikka täis, aga viinlasi käib siin kõige vähem. Viini operett on tänapäeval tõmbenumbriks sissesõitnuile...»

Valgus kustub, ning läbi orkestriruumi tuleb pulti dirigent. Ta viskab käed kergelt üles, ning tuttavad meloodiad pääsevad kui paisu tagant.

Tõele peab au andma — dirigendi temperament kiskus orkestrist välja niisuguse kerguse ja sädelusega Straussi muusika, nagu siin tuhmunud kullaga, kulunud saalis poleks iial oodata osanud. Silmi sulgedes võis kujutleda ennast sellises Viinis, nagu see meile tuttav nii mõnegi muusikalise filmi järgi särava Doonau-pealinna hiilgeaegadest.

Niisamuti ka näitlejate mäng, nende vokalistivõimed. Nähtavasti jääb põhjamaise temperamendi juures ka laval vajaka midagi, mis Viini opereti õieti elama paneb ..

Kahelt poolt sihtisid lava teleobjektiividega filmikaamerad, Redoutensaal'i ukse ees seisis aga oodates Müncheni televisiooni buss. Ka sealt tullakse Viini opereti järele.

Kuid vaevalt said tuled vaheajaks süttida, kui operetimaailma kerge võlu haihtus olematuks. Küllaltki juhuslikult, argipäevaselt rõivastatud publik, jala all õõtsuvad põrandad jalutusruumides, kõik kuidagi purukuiv ja kopitanud. Üsna asjakohastena tundusid seepärast ka tohutud ning ranged sildid suitsetamiskeeluga iga seina peal, nagu tuletõrjujadki, kes siin-seal ajalooliselt helkivaid vaskkiivreid välgutasid.

Ainsaks kaasaegseks detailiks selles aegunud interjööris osutus klaasist ja metallist kiiskav puhvetilett tumepruuni kokakoola ja ereoranži

(Järg 4. lk.)

Kas kõik on juba korras?

JAAN KÄÄRAMEES

Kogu vabariigi isetegevuslike muusikute pere valmistub Eesti NSV 25. aastapäevale pühendatud üldlaulupeoks. Seepärast — mida on saavutatud meie puhkpillimuusika arengus, mida jõutakse veel teha, mis takistab?

Elu ise nõuab, et juba kõige lähemas tulevikus tõhustataks instrumentaalmuusika propagandat, tema osa meie igapäevases muusikaelus. Et puhkpillimängijate ettevalmistus nõuab suhteliselt lühikest aega, puhkpilliorkester aga on sümfooniaorkestri kõrval ainukese orkestriliigina suuteline mängima muusikat alates kõige lihtsamatest paladest kuni suurvormideni, on selge, et puhkpillimuusika nõuab senisest suuremat hoolt ja tähelepanu.

Võimatu oleks märkimata jätta meie puhkpillimuusika edusamme viimase 10—15 aasta jooksul. On mille üle võib uhkust tunda. Ent nõuded kasvavad üha ja seda teravamalt torkab silma see, mis ei rahulda, mis pidurdab edasiminekut.

Kõigepealt orkestrite koosseisu mittevastavus kaasaegse partituuri nõuetele. Paljudes orkestrites näiteks puudub flööt, heal juhul koosneb puupillide rühm ainult 2—3 klarnetist. Puuduvad ka metsasarved ja tromboonid. Harulduseks on näha mõnes orkestris kornetit, puhkpilliorkestri «viiulit». Oboest, fagotist, saksofonidest, timpanitest, kellamängust jne. ei maksa rääkidagi. Paljudel juhtudel ei ole neid pille orkestris sellepärast, et pole nende mängijaid, kuid õige sageli seetõttu, et neid instrumente pole kaubandusvõrgus üksikmüügil. Endiselt tekitab raskusi puupillide trostide, padjakeste, vedrude ja vaskpillide huulikute hankimine. Meie kaubandus- ja varustusorganisatsioonid peaksid sellele mõtlema!

Esimestel sõjajärgsetel aastatel õigustas end igati ka kõige väiksemate kunstilise isetegevuse kollektiivide loomine. Nüüd on meil vabariigis ligi 300 isetegevuslikku puhkpilliorkestrit. Aukartustäratav arv, kuigi pisut paberlik. Et olla konkreetne, tooksin paar näidet. Mitte küll kõige uuemate andmete järgi on Tallinnas 21 puhkpilliorkestrit ligi 400 mängijaga. Pealinnale vääriline arv. Petmist ei ole, kõik nad eksisteerivad ka tegelikult. Kui paljusid neid me tunneme? Kaks korda aastas, peamiselt mais ja novembris me neid näemegi ja kuuleme. Aga nende kunstiline tase?

Paar aastat tagasi oli väikeses Kingissepa linnas viis orkestrit. Tõelist, elujõulist orkestrit — ei ühtki. Üle «noatera» pääseti üldlaulupeole. Ühed ja samad mehed mängivad paratamatult mitmes orkestris, ning lõpptulemusena ei kusagil. Paber tõendab üht, elu näitab teist.

Analoogilisi näiteid võiks tuua igast rajoonist ja linnast. (Ma ei mõtle siin koolide või noorte orkestreid. Neid on meil seni veel lubamatult vähe). Oleks aeg mõtlema hakata väikeste orkestrite ühendamisele. Kui Tallinnas oleks näiteks 4—5 tugevat puhkpilliorkestrit, oleksid need suutelised aastaringselt teenindama pealinna elanikke ja ka ligemaid rajoone. Kui ka dirigendi töötasu tõsta, orkestrandid varustada ühtlase vormiriietusega, muretseda kõik vajalikud pillid, nõuetele vastav noodikogu — tuleks see ikkagi tunduvalt odavam praegustest üldistest kuludest. On vahest igati selge, millist kunstilist efekti me sellega saavutaksime, kui palju muutuks lihtsamaks suvemuusika organiseerimine ja paljude teiste ürituste korraldamine.

Orkestrite ühendamine tekitab muidugi palju vaidlusi erinevate süsteemide ja ametkondade vahel. Kuid kultuuriosakondade abil on kokkulepe kindlasti saavutatav.

Kurva pildi jätavad paljud orkestrid oma välimuse poolest. Ei ole vist enam koori, kellel ei ole ühtlast riietust, orkestritest on ainult mõned üksikud «mundris». Eelseisvaks üldlaulupeoks tuleks iga orkester varustada ühtlase riietusega.

Nii mõneski orkestris jätab tublisti soovida distsipliin. Ei ole haruldane laulupäevadel näha kasimata välimusega ja ebakaines olekus pillimeest, ning kindlasti puhastamata pilliga. Igapäevastele harjutustele hilinetakse või puudutakse põhjuseta. Rahule ei saa jääda ka esinemiskultuuriga kontserdilaval. Kas ei oleks juba kord aeg unustada need «vanad traditsioonid» ja luua kord majja?

Orkestri olemasolu õigustab tema poolt esitatav repertuaar. Orkester ei saa tänapäeval eksisteerida ainult «oma lõbuks», vaid ta on rahva kasvataja. Seepärast on viimastel aastatel pandud suurt rõhku õigele repertuaarivalikule ja uue, kaasaegse repertuaari soetamisele. See on aeganõudev ja keerukas ülesanne.

Meie heliloojad on puhkpillimuusika loomisel teinud märgatavaid edusamme. Kui varem leidus ainult üksikuid selle ala entusiaste, siis täna on neid juba terve rida. Ainuüksi läinud aasta jooksul täienesid meie fondid E. Aarne kahe avamängu, V. Reimani «Valss-fantaasia» ja «Romansiga», R. Ploomi palaga «Noorte pidupäev», J. Koha «Valss-skertsoga» ja H. Otsa palaga «Jõudu tööle!» Enamik neist tuleb ettekandele 1965. a. üldlaulupeol. Meie kaasaegsed puhkpilliorkestripalad on leidnud tunnustust ka Leedu ja Läti NSV-s. See tunnustus on auga teenitud. Ometi ootame neilt senisest enamat temaatilist mitmekülgsust, värskemat helikeelt, julgemat ja uudsemat harmooniat. Suuremate palade kõrval on teretulnud ka miniatuurid. Neid vajavad eriti kooliorkestrid. Repertuaari vajavad ka puhkpilliansamblid! See aitaks rikastada kontserdikavu, tõsta orkestrantide mängutaset, oleks vajalikuks õppematerjaliks meie muusikalistele õppeasutustele.

Peab leidma võimalusi paljundatavate nootide tiraaži suurendamiseks. Praegune tiraaž rahuldab küll meie sisemisi vajadusi, kuid vähemalt niisama palju noote sooviksid ka naabervabariigid. Kui lisada algupärasele loomingule Moskva ja Leningradi kirjastuste väljaanded, ei tohiks me enam repertuaari nappuse üle kurta. Seepärast ei saa kuidagi nõustuda nende orkestrijuhtidega, kes repertuaarinappuse ettekäändel otse kolikambrist otsivad mängimiseks seda, mis ammugi on oma aja ära elanud, millel ei olnud ega ole mingisugust kunstilist väärtust. Seega — võitlus uue repertuaari eest peab jätkuma.

Et tõsta orkestrite kunstilist taset, tagada õige suund repertuaarivalikus, muuta nad elujõulisteks kontserdikollektiivideks, vajame kõrge kvalifikatsiooniga dirigentide kaadrit. Kuid paljudel praegustel orkestrijuhtidel ei ole vajalikku ettevalmistust. Alles aastate pärast võime abi loota konservatooriumilt, kusjuures seegi ei lahenda kohe olukorda Orkestrijuhtide teoreetiliste ja praktiliste teadmiste tõstmiseks on viimastel aastatel toimunud kuuajalised suvekursused. Neist on kahtlemata olnud suur kasu. Paraku on kursustest osavõtjate arv väike. Kultuuriosakondade juhatajad ei näi muret tundvat kaadri kasvu pärast. Iseloomustav on see, et just neist rajoonidest, kus puhkpilliorkestrid vajaksid erilist hoolt, on osavõtjaid 1—2 või koguni mitte ühtki. Tallinnast ei ole ühelgi kursusel olnud ühtki esindajat. On siin tõesti tegemist mingite ületamatute raskustega või kõige tavalisema ükskõiksusega?

Kursused üksi küsimust ei lahenda. Tarvis on ka lihtsas vormis kirjutatud õpikuid pillide tundmise, orkestreerimise, puhkpillimängu metoodika jm. kohta. Pikisilmi oodatakse «Puhkpilliorkestrijuhi käsiraamatut». Peatset kordustrükki vajab ka B. Kõrveri «Muusika elementaarteooria». Selletaolised õpikud on vajalikud ka muusikaõppeasutustes õppivatele noortele ja paljudele teistele muusikahuvilistele. Kuid kogemusi tuleks senisest rohkem vahetada ka vennasvabariikide puhkpillimuusikutega, eriti aga Moskvaga, kuhu on koondunud Nõukogude Liidu selle ala väljapaistvamad spetsialistid. Kõrgel järjel on puhkpillimuusika Tšehhoslovakkias ja demokraatlikul Saksamaal. Õppereisid nimetatud paikadesse oleksid meie muusikutele kahtlemata suureks abiks.

Eesti NSV 1965. a. üldlaulupeo puhkpilliorkestrite repertuaar on Üldlaulupeo Peakomisjoni poolt kinnitatud. Kõige lähemas tulevikus on kogu repertuaar orkestrite käsutuses. Üheski palas ei ole ületamatuid tehnilisi raskusi, küll on aga kõik need sisuliselt nõudlikud. Seepärast on vaja kohe alustada laulupeo palade õppimist. Hooaja lõpuks tuleks kindlasti selgeks õppida pool repertuaarist ja nimelt keerukamad palad, nagu Beethoveni «Egmont», Ivanovi «Pidulik avamäng», Tormise «Ballaad» ja Aarne «Avamäng». Otstarbekas oleks ka suvistel laulupäevadel esitada palu üldlaulupeo repertuaarist.

Orkestrijuhtidel omakorda tuleks kasutada iga võimalust uute palade tundmaõppimiseks. Siin on tõhusaks abiks nii vabariiklikud kui ka rajoonilised kursused ja seminarid, raadiosaated, heliloojate ja üldjuhtide konsultatsioonid.

Kõige suuremaks abiks on kahtlemata eeloleval suvel toimuvad puhkpilliorkestrijuhtide kursused.

Üldlaulupeo Büroo korraldab märtsis Tallinnas lühiajalise seminari üldlaulupeo instruktoritele. Ka siin tulevad kõik üldlaulupeo palad põhjalikule vaatlusele.

Koos teiste sektsioonidega moodustati Üldlaulupeo Peakomisjoni juurde ka 11-liikmeline puhkpilliorkestrite sektsioon. See koosneb eesrindlikest orkestrijuhtidest, tuntumatest puhkpillimuusika spetsialistidest, pedagoogidest ja heliloojatest. Sektsiooni ülesanded tõotavad kujuneda võrdlemisi laiahaardeliseks, kuid antud momendil jääb temagi peamiseks hooleks üldlaulupeo ettevalmistamine. Omapoolset abi planeerib ka konservatooriumi puhkpillikateeder.

Tuleb loota, et kõigi ühised jõupingutused tagavad puhkpilliorkestrite hea esinemise 1965. üldlaulupeol.

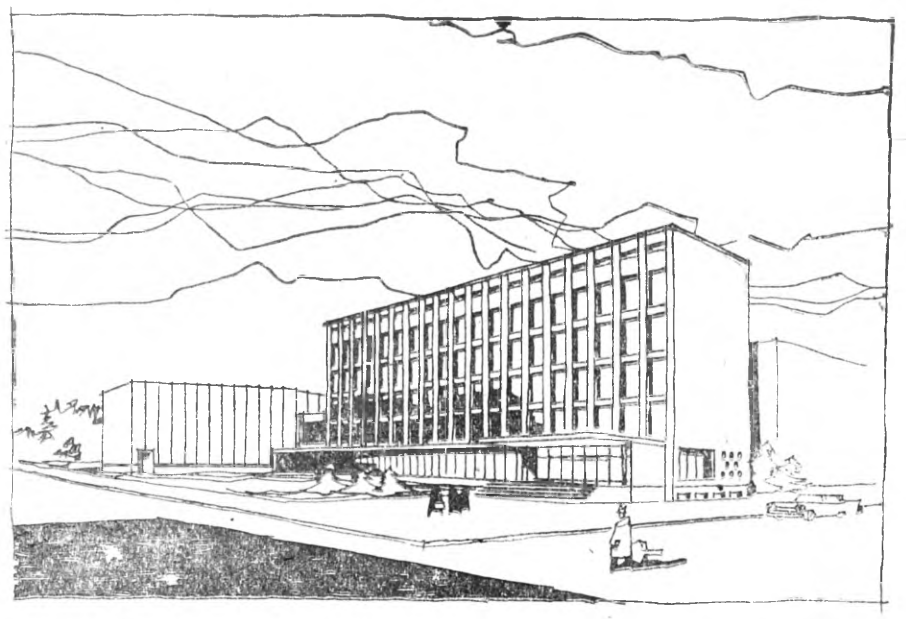

UUS KONSERVATOORIUM

Meie ajalehe esimeses numbris tutvustasime 10-korruselist administratiivhoonet, mida tänavu hakatakse püstitama Lenini puiestee äärde. Selle kõrghoone lähemateks naabriteks on (kui kõnnime mõttes «Estonia» teatri poole) paremat kätt peatselt valmiv TA raamatukogu ja vasakul konservatoorium. Viimase tööjoonised valmisid hiljuti instituudis «Eesti Projekt».

Maa-alale, mis jääb Lenini puiestee, Estonia esplanaadi, Estonia puiestee ning Sakala tänava vahele, on kavas ehitada õppeasutuste ansambel: konservatoorium, koreograafiline kool, muusikakool. Neist esimesena Lenini puiestee äärne konservatoorium, mis koosneb õpperuumide blokist ja 400-kohalisest saalist. Hoone spetsiifika nõudis projekteerijailt erakordset tähelepanu helisummutuse ja akustika osas. Näiteks on nn. individuaalklassidel, kus üliõpilane harjutab, kahekordsed uksed, kolmekordsete klaasidega aknad, paksud vaheseinad.

Kuusnurkne saal on kasutatav ka avalikeks kontsertideks. Saali palgutatav orel tellitakse Tšehhoslovakkiast. Saali seintel ja laes kasutatakse mitmesuguseid akustiliselt soodsaid materjale ja konstruktsioone, mis võimaldavad ruumi akustikat vajaduste kohaselt reguleerida.

Konservaatooriumi tööjooniste autoreiks on arh. I. Laasi ja ins. A. Soans. Akustika konsultandiks on selle ala eriteadlane TPI õppejõud arh. H. Oruvee. Hoone ehitamist alustatakse järgmisel aastal.

Mordva rahvavalgustaja

31. jaanuaril möödub 100 aasta Mordva suure rahvavalgustaja ja nõmeka teadlase Makar Jevsevjevi sünnist. Teda tuleb pidada esimeseks, kes uuris mordva rahvaluulet, ajalugu ja mordva keeli.

Makar Jevsevjev sündis 1864. a. Simbirski kubermangus (praeguses Tšuvaši ANSV-s). Lõpetanud kohaliku külakooli, siirdus ta Jalgsi Kaasanisse, volga-rahvaste kultuurilinna, kus tal õnnestus pääseda õpetajate seminari. Jevsevjevi hoolsus ja teaduslikud kalduvused olid vaieldamatud, ja pärast lõpetamist — aastal 1883 — jäeti ta tööle sama seminari juurde. Nüüdsest peale jääbki Kaasan tema elukohaks ja siin alustab ta tööd mordva keele, ajaloo ja rahvaluule eluäratamiseks.

Mordvakeelseid koole tookord polnud, nende asutamiseks tuli ränka võitlust pidada. Kõigepealt oli aga vaja asuda mordvakeelsete aabitsate loomisele, mida samuti polnud. 80. aastatel ilmuvadki tema töö tulemusena esimesed aabitsad mordvamokša ja mordva-ersa lastele, millega pandi alus mordvakeelse kirjaoskuse levimisele. Nõukogude aastail saab Jevsevjevist professor ja ülemordvalise kultuuriharidusliku seltsi juht. Jevsevjev hoolitseb nüüdki kõikjal selle eest, et mordva keelte oskus järjest süveneks, hoolitseb õpetajate ettevalmistamise, uute mordva koolide ja perioodilise kirjanduse loomise eest. Laialdase pedagoogilise ja ühiskondliku töö kõrval on M. Jevsevjevi sulest ilmunud palju töid lingvistika, ajaloo, etnograafia ja folkloori valdkonnas. Tähelepanuväärseteks on ja jäävad «Mordva-vene sõnaraamat», «Mordva grammatika», «Mokša keele teaduslik grammatika», «Mordva rahvalaulud», «Mokša rahvalaulud ja mõistatused» jpt. Praegu antakse välja tema valitud tööd viies köites.

M. Jevsevjev suri 10. mail 1931. a. ja ta on maetud Kaasanisse, kus tema hauda võib praegu näha Lobatševski haua kõrval.

Oma eluajal pidas M. Jevsevjev sidemeid ja kirjavahetust Mihkel Veskega.

Jüri Riis

Saransk

Kunstnike Liidus

● Möödunud nädalal toimunud plakatisektori koosolekul anti kätte NSVL Kunstnike Liidu diplomid plakatite eest, mis olid eksponeeritud üleliidulisel plakatikunsti näitusel Moskvas. Diplomitega premeeriti M. Fuksi plakat-afišši «Kooliõpilaste laulupidu» ja K. Püssi plakatit «Las kasvan!».

● 27. jaanuaril korraldas plakatisektor oma liikmetele väljasõidu Maardu. Tutvuti keemiakombinaadi mitmesuguste tsehhide tööga. Saadud muljete põhjal kogutud materjale hakatakse kasutama uute plakatite loomisel. Väljasõidust võtsid osa kunstnikud P. Luhtein, O. Raunam, S. Škop, A. Saldre, R. Pangsepp, M. Fuks, K. Püss ja J. Palm.

Arhitektide Liidus

● Möödunud nädalal korraldatud arhitektide külaskäik Tallinna Ehituskeraamika Tehasesse kujunes üle ootuste huvitavaks.

Tutvuti tarbekeraamika, metlahhplaatide ja keraamiliste vooderduskivide osakonnaga. Väga hinnatav on tehase juhtkonna initsiatiiv toodete nomenklatuuri mitmekesistamiseks. Heakskiitu pälvisid mosaiikplaadid ja keraamilised bretšaplaadid.

Peainsener R. Kaarnaväli tähendas, et geoloogid on leidnud savilademeid, millest saab valmistada ka punaseid fassaadikive vaheldumiseks seni kõikjal näha olevatele kollastele.

Arhitektide ja keraamikatootjate esimene kontakt annab lootust sidemete ja koostöö tihenemiseks eesmärgil: rakendada uusehitustes rohkem keraamikat.

Doonaust Alpideni

(3. lk. järg)

apelsinijoogiga, mille pudelid patareideks üles rivistatud, igaühel värviline joogikõrs kaelast paistmas.

Vahepeal aga klopsisid lavatöölised vähese vaevaga kunagise keiserliku saali tagumisest osast vürstlikud balliruumid etenduse jätkamiseks, kus kaunis Rosalinde kavalalt omaenda abikaasa truudusetust tõestama võis asuda. Ja jälle astus pimedaks tehtud saali kuni järgmise vaheajani vanameister Johann Strauss.

Lääne-Saksamaa televisioonimehed panid pärast esimest vaatust «pillid kotti» ja läksid ära. Nähtavasti polnud neile rohkem tarvis, kui mõnda operetijuppi mõne kirju saate jaoks. Vaevalt lubabki nende tihe ja närvilikult vahelduv programmirütm terve operetiõhtu ülekannet.

Viini operetti tullakse enamasti vaatama nagu elavat muuseumi, nagu hästisäilinud vanaaegset kombetalitust, mis küll on aegade jooksul kaotanud oma esialgse aadlisära ja maailmakuulsuse, kuid mis on veel ometigi üht-teist ka säilitanud. Nagu muuseumieksponaatidelt ei nõuta, et nad terved oleksid ja värsked välja näeksid, nii lepitakse ka siin, endises keiserlikus saalis sellega, et põrandariided on kõvasti kulunud, toolidelt koorub valget värvi ja rasked messingist ukselingid on väsinult lontis.

Valsikuningas Johann Strauss seisab nüüd viiuliga omaenda haual Linnakalmistul ja hoopis vähestel on tema juurde asja. Vahest ainult turistidel suvisel kõrghooajal. Viinlane jookseb oma talituste jahil suurlinna palavikulises rütmis, või jõnksutab sellessamas rütmis siia-sinna oma autoga, raadiost aga jõnksuvad talle kõrvu niisama palavikulised, tõtlikud sünkoobid.

Valsid vajavad rahulist meelt, aega ja sinist Doonaud. Aga Doonau pole enam sugugi sinine, aega on napilt ka viinlasel, ja rahuline meel on kaasaegses maailmas muutunud haruldaseks.

Ajalehtede leib

Teisel detsembril kell 6.55 oli Viinis maavärisemine.

Raputas veidi, kõigutas natuke, nagu oleks maa ohanud — ja oligi kõik. Meie märkasime sellest õige vähe. Kõrgematel majakorrustel olevat rohkem õõtsutanud.

Kes parajasti veel magas, ei pannud tähelegi. Üks noor viinlanna oli kole õnnetu: elu esimene suur sündmus, elu esimene maavärisemine — ja see nii rumalasti maha magada!

Aga sensatsioonimäljased ajalehed said sel päeval tühisest maakamara tõukest söönuks. Pärastlõunane «Die Express» kuulutas rasvaste pealkirjadega:

«Maavärisemise tagajärjed Viinis:
Enneaegne sünnitus!
Koolilastel oli vaba päev!
Esines aknast väljahüppamisi!»

Ikkagi kah leib ajalehtedele pärast kõmurikast Kennedy tapmiselugu, mida kaua aega ekspluateeriti. Toona kuulutati kõigepealt, et kas Ühendriikide presidendi surmas on süüdi Nõukogude Liit ja punased või siiski keegi teine, pole veel selgunud...

«Neutraalsed» kodanlikud häälekandjad Austrias andsid oma lugejate arvamistele kindla suuna ette. Sel korral oli sensatsiooni leivakannikas tubli võikorraga. Mitte nagu nigela maavärisemise puhul, kus kuidagi ei õnnestunud punaseid Austria alustugede kõigutamises süüdistada.

Roheline viht

Viini mets on puhkusele lastud. Seitsesada ruutkilomeetrit mägist pargiala Viini külje all on detsembris inimtühi. Võõrastemajad suletud, vaatebarjäärid luku taga, asfaldil ja treppidel kiilasjää ning hoiatussildid selle kohta. Vaid laternad süttivad hämaruse saabudes härmatanud puude vahel.

Hämarus tiheneb ja valged põõsad teeveeres võtavad tontliku kuju. Toekad tamme- ning pöögitüved mustavad nõlvadel ja langenud lehti katab kohati esimene hõre lumi.

Loodusliku pargi orgudes, kus kasvatatakse viinamarju, on praegu roheliste vihtade väljariputamise aeg. Männiokste kimp veinivalmistaja värava kohal tähistab noore veini — Heurige — valmimist. Palun, külastajad!

See on üks vanast ajast kuulsaks saanud Viini äärelinnu, kus ikka veini on tehtud — Grinzing. Väikesed kollased majakesed viinamägede jalal on siin seisnud vähemalt viimasest türklaste minemakihutamisest peale. Võimalik, et isegi veelgi varem, sest viinapuu tõid Doonau äärde juba roomlased.

Meie oleme sel õhtul Ferdinand ja Lizzi Greinerite pool.

Joomaruum on sisustatud talupojaliku asjalikkusega. Paarkümmend pikka värvimata lauda, pingid, keset seina roheline pottahi, ümber ruumi inimesekõrgune puupaneel nagide ja kübarariiuliga. Puutaladega laes ripuvad puust armatuurid, mille tüükad harud lõpevad petrooleumilampideks kujundatud valgustitega. Tumedaid seinu löövad õhtupimedusest lahku kitsad sitsiribad akende ülaosas. Ruumi nurgas lae all on ristilöödud Kristuse puust kuju lillepärjaga. Ainult ukse kõrval asuv klaaslett külmade suupistetega kiirgab seestpoolt heledasti, nii et ka kõrval asetseva kaalu skaala jaotused hästi näha on. Siin seisavad veel uhkes rivis mahukad kurgipurgid ja väljapaistval kohal ilutseb silt:

«Palume lahkesti kohe puhveti juures ära maksta.»

Meie sisenedes on tuba veel üsna tühi. Mõned paarikesed hämarates nurkades, nukralt unistava näoga bajaanimängija ahju lähedal ja tüse naine leti taga, arvata võib, et Lizzi Greiner ise.

Muusikamees laseb kuuldavale viini valsse ja operetimeloodiaid. Kõrvallauas naeratab oma kannust veini rüüpavale kaaslasele šarmantne tukkadega viinlanna. Kööga poolt tuleb kandelauaga näitsik, kes pakub südamekujulisi pruune präänikuid. Ühe sellise, millel õrnroosas glasuurkirjas «Mein Herz!», saab tukkadega viinlanna, kes tundub väga koolitüdrukulik oma valge kraega tumesinises kleidis.

Saali sigineb inimesi juurde. Tõuseb kõnesumin ja lae alla koguneb sigaretisuits. Lizzi Greiner käib pika raudkonksuga mööda tuba ringi ning avab ventilatsiooniluuke.

Keebis lehemüüja pakub asjatult «Expressi». Sõnumid kedagi ei huvita, kõigil on noore veiniga rohkem asja. Kantakse laialt uued kannutäied ja sõnatult naeratav bajanist surub pillist välja uusi ja uusi lugusid, vanu häid lainetavaid valsse.

Ja korraga on ruum otsast otsani rahvast täis. Samal ajal, kui restoranid õhtuti üpris tühjad on, ei saa Greinerid ja teised, kellel roheline viht värava kohal ripub, külastajate vähesuse üle kurta. Tuli suur sünnipäevaseltskond ja kamp lõbujanulisi noori inimesi, kes ilmselt täna mitte esimese rohelise kimbu alla sisse pole astunud.

Tantsimiseks siin ruumi ei jätku. Sünnipäevaseltskond haagib üksteisel käe alt kinni ja läheb lahti kõigutamiseks. Täpselt nii nagu eestlased sünnipäeval ennast vana «Ollepruulija» saatel õõtsutavad. Ainult et siin parajasti lauldakse teiste sõnadega laulu:

«Kes küll selle tellis,
kes peab kinni maksma...»

«Viini veri» polegi nii muretult ülemeelik, nagu me seda kujutlema oleme harjunud. Raha on sakslasel ja austerlaselgi ikka esikohal.

Ühe lauaga taga tõuseb püsti lühikesed paks mees ja alustab häält väristades vanaks jäänud tenori kombel hingelist laulu:

«Kunagi oli mul südametunnistus,
siis mind tallati ja alandati
Kuid pruukis mul maha jätta
süd-metunnistus,
kui mu elu hakkas minema ülesmäge...»

Bajanist on tõusnud ruumi keskele püsti ja saadab laulu tõsise püüdlikkusega, aeg-ajalt kurbadele sõnadele kaasa noogutades.

«Nüüd olen ma rikas,
nüüd olen ma tuntud,
aga mul pole enam südametunnistust...»

kaebleb laulja valuliselt.

LUGEJAD KIRJANDUSEST

Ühe lugeja kellatornist vaadates

Hea, et kevadel tuli vihma. Seda oli vaja. Ma mõtlen muidugi vihma ülekantud tähenduses, ideoloogilist puhastajatvärskendajat. Isikukultuse väljajuurimisele järgnenud soojal kevadel tekkis ka saasta, millel esimeste päikesekiirte puutel tärkasid hallitusseened. Ja ei tohi omapead jätta ka kehvemaid ja umbrohurikkamaid põlluosi. Nüüd pärast vihma peaks neil kohtadel silma terasemalt peal hoidma ja sinna viskama mõnedki tugevad peotäied tähelepanu kunstvaetist.

Hea, et nüüd proosa- ja luulepõllu täpset vahekorda ilma kirjanduslikku arvestusraamatuta raske määrata on, eriti kui arvestada saagikust. Et aga kopsakamaid tsentnereid saada, peab ka tulevikus koristama kive ja hävitama umbrohtu. Eks siin ole palju ära teha kirjanduspõllu agronoomil. Kindlasti oleks vähem nii ohakaid, aga ka kive, kui agronoomi-kriitiku brigaad vilkamalt ja hoolikamalt töötaks. Selles ei pruugi kahelda.

Need on asjad, mis lugeja kellatornist pilgu endale tõmbavad ja sõna kaasa rääkima kutsuvad.

Helinast, kõlinast, tilinast

Uperpallitamisi luules on meil esinenud, esineb nüüdki, kuid seda ei saa lugeda kuigivõrd mõõtuandvaks nähtuseks. Põhjamaalase tasakaalukus ja rahulikkus jääb kahtlemata domineerivaks. Ja vaevalt see vähene, mis pudenebki rahva hulka, erilist kõlapinda leiab, sest meil on küllaltki hea maitsega lugeja, kes eraldab tõelist kunsti vaimsest lõnguslikkusest.

Luule, nagu iga teinegi kunst, on eelkõige uus mõte, inimkarakter, punktiirjooneke ajastust avastus. Sõnamäng, kõlamäng, rütm on vaid nöörredel nendele vaimsetele tippudele, mille poeet kaaskodanike tarvis avastab. Ent tihti, üsna tihti, avastab poeet üksnes iseenda hingesoppe. Vaevalt selline leidmine rahuldab. Poeesias on subjektiivne ja objektiivne keerulisemalt kui üheski teises kunstivormis põimunud orgaaniliseks tervikuks. Ja siiski, luules on subjektiivne elamus alles siis hinnaline, kui tas on ajastu kõla, nägu, tuhandete otsingud. Ainult sel juhul on iseenda mina mitte jaaniussike, vaid täht.

Luuletajast-kodanikust on räägitud palju, ent luules on kodanikuhäält ikka veel vähe. Eelkõige noorte värssides. Kui ei oleks Mats Traadi «kandilisi» ning Arvi Siia mõningaid elutuiksooni puudutavaid värsse, oleks üldmulje üsna kerge ja kõrvalseisjalik.

Üks lugejaist nimetas subjektiivseid hinges urgitsejaid kirjanduslikeks valgekindameesteks. Nende põhiteesiks on, minu elu värssides, mitte aga (majakovskilik) ajastu minus ja mina ajastus. Nii jääb see, kes peaks ehitama silda tänasest homsesse, eitede, jalgrataste ja mägede taha. On vaja õppida ning muidugi ka õpetada elu mõistma, läbi nägema, analüüsima ja siis sünteesima kunstivormi, mõtestama kunstnikupilguga.

Kirjanik on elu uurija

Meil on Lenini preemia laureaat, keda võib eeskujuks tuua oma huviga kaasaegsete elunähtuste vastu. Juhan Smuul on rikastanud mitte üksnes eesti proosat toredate päevikute, kirjade ja juhtumustega. Aga huviga ootaks Smuulilt uusi teoseid ka Eestimaa ja tema inimeste kohta. Sest koduaia taga on kasutamata materjali veel külluses. Ja teiselt poolt: palju meil siis ikka neid häid kirjutajaid on Eesti tänapäeva põllumees, kalur ja tööinimene üldse peaks kahtluseta pälvima mitte üksnes kodunurga, vaid ka üleliidulise lugeja tähelepanu.

Rõõmustab, et meil on nüüd Paul Kuusberg, Lapeteuse juhtum ning ilus püüe järele jõuda ajale. See on väga hea tahtmine.

Kahju, et vähe rõõmustasid «Keskpäevavalgus» ning Ed. Järsi mälestusteraamat. Nad jätavad lugeja külmaks, olles vaid jahe süžeeline kulg. Lugeja ei rahuldu enam ajaviiteromaaniga. Ta tahab sügavat elupilti. Selleks, et anda seda, ei jätku lihtsast sõnaga fotografeerimisest. Et antud ülesandega edukalt toime tulla, on vaja näidata epohhi inimeses ja vastupidi. Eks Lapeteuse juhtumi üks õnnestumise põhjusi olegi selles.

Meie päevil vaieldakse palju romaani koha üle kirjanduses. Ka edaspidi ootame oma kirjanikelt sügavat elutõde, seda, kuidas inimene vormib aja nägu ning kuidas ajastu kasvatab inimest. Ent just seda ei jätku piisaval määral meie kirjanduslikes kangelastes. Isegi Rein Leisikus on teda vajaka, rääkimata «Keskpäevavalguse» Kristjan Kaarepist.

Siblikast ja kirjanduslikest tohtritest

Nenditakse, et kirjanduskriitikas on edasiminekut. Kui otsustada kirjastatavate artiklitekogumike arvu järgi, siis jah. Ent mõnigi kogumik võiks veidi õhem, kuid mõtterikkam olla. See pole ainuke viga. Meie kirjanduslikud tohtrid on sageli veel üsna võimetud diagnoosima.

Siinkohal meenuvad Olga Forši I kirjanike kongressil öeldud sõnad:

«Meie kriitikud on nagu lapsed. Ilusa päevaliblika kätte saanud rebivad nad kõigepealt ära jalad, tundlad, hõõruvad maha sametise värvitolmu, kaksavad ära tiivad ja siis küsivad:

«Miks ta ei lenda?»»

Kuidagi ei lähe meelest kirjanduse ühe peatohtri Endel Nirgi ääremärkused mulluaastases «Sirbis ja Vasaras». Pärast artikli läbilugemist tundus, et halva kirjaniku puhul on Nirgi arvates tegemist kirjanduslikku kahjuriga, keda peab hävitama. Lugejana ja mõne kirjaniku isikliku tundjana teadsin neid hoopis teisiti. Muidugi — hea tahe alati ei leia teed lugejani, kuid siin oleks vaja teisi meetodeid.

Võib-olla on siin kohane tuletada meelde väljapaistva vene neuropatoloogi ja psühhiaatri akadeemik Behterevi (1857—1927) sõnu oma õpilastele.

«Kui haige pärast arstiga kohtumist ei tunne end paremini, siis see arst pole arst.»

Ei tahaks neid ridu sõnasõnalt kirjanduslikele tohtritele üle kanda, kuid võib-olla on siingi pisike tõetera.

Ei hakka rääkima subjektiivsetest hinnangutest ega kirjanduse mõõtmise mõõdupuust kriitikas, sest jutt on veninud pikaks. Kahe sõnaga kokkuvõtet tehes tahaksin et kriitika otsustaks kirjanduse üle paralleeli abil eluga. Vähemalt sisulised viltulöömised oleksid siis välditud.

*

Kunstirinde sellele lõigule, mis kannab vabariikliku kirjanduse nime, tahaks soovida sotsiaalset löögijõudu, seda mõjujõudu, mis aitab toota liha- ja leivakilogramme, tiivustab väsinud ehitajat, kaevurit, ning aitab tänase kodaniku kahe mina võitluses võitjaks tulla homse võrsetel.

Valter Toots

Moskva

Meie kirjanduse kangelastest

Palju räägitakse uuest inimesest, tema kujundamisest ja kujutamisest kirjanduses. Aga kes on inimesed meie ümber? Päeval tööl, ohtul koolipingis, laboratooriumis, rahvaülikoolis, keeltekursustel või isetegevuslaval — selline on see meie aja inimene oma uute palgejoontega. On neid siis vähe — oma tööd armastavaid, mitmekülgsete huvidega inimesi, kes teavad, mida elult nõuda ja mida ise vastu pakkuda.

Ka meie kirjanikud püüavad tabada uusi nähtusi ümbritsevast elust. Tuletagem meelde J. Smuuli loodud inimesi merelt või A. Vaitoni noormeest-tehnikut, kes uneajast nupulab oma idee kallal. Siit-sealt näiteid noppides võiksime toepoolest konstateerida, et uue inimese samme on meie teoste lehekülgedel juba kuulda. Aga siiski... Kas need sammud pole liiga ettevaatlikud?

Kirjandus veereb sageli ühest äärmusest teise. Tööprotsessi kujutamise ainuvalitsusest kiputakse kalduma liigsesse psühholoogitsemisse. Inimeste sisemaailm on järsku äärmiselt keeruliseks ja segaseks muutunud. Kas siiski ei looda neid labürinte liigsele «arhitektuurilisele lähenemisega», kust kangelased ise enam väljapääsu ei leia? Ei tahaks väita, et keerulisele saatustega inimesi meil enam pole, aga on see siis valdav? Kirjandusteost naitides tahame ise rikkamaks saada, innustuda inimese loovast energiast.

Missugused siis on meie kirjanduse kangelased? Nad on sageli tublid töömehed, ausad ja printsipiaalsed. Nende süda valutab oma töö ja töökaaslaste pärast. Paistab, et ongi tugev karakter. Niipea aga, kui tegevus kandub perekondlikku miljööse, omandab kõik hoopis kahvatumad toonid. Seni nii kindlalt keset elu seisnud inimesed muutuvad äkki nõrgaks ja abituks. Seal, kus oleks vaja käsi külge panna, lükkavad nad need hoopis taskusse, laskuvad sisemisse analüüsi ja targutustesse.

Paistab, nagu isikliku elu sfääris ei olekski neil mingit seisukohta; selle asemel kobatakse pimedas, iseeneses selgusele jõudmata, põrgates sageli vastu hiina müüri — väikekodanlust, mis on meie kirjanduses niisama endastmõistetavaks saanud, nagu vanas draamas kolme ühtsuse seadus.

Sõja läbiteinud inimesed, kes suutsid kindlalt kahel jalal seista kõige raskematel hetkedel, takerduvad väikekodanluses või taganevad selle ees, muutudes kannatajateks, kes nagu ootaksid lugejalt mõnd pisarat vaevade eest. Paneb imestama, et neil ei jätku visadust võidelda inimese eest, kellega on laotud ühise elu vundamentl. Oleks vist aeg südant valutada nende lähedaste inimeste pärast, kes ikka veel ei ole suutnud end oma väikekodanlikust polstrist lahti kiskuda ja avada akent värsketele tuultele.

Hoopis kurb on vaadata meie kirjanduse kangelannasid. Kui just ise hästi ei teaks, mis osa need tänapäeva naised etendavad, siis kirjanduse järgi orienteerudes ei ole nende areng küll palju edasi jõudnud mingist kodanlikust buduaarist.

Peale Külasoo Mare — aga tema oli ju oma aja laps — ei julgeks küll nimetada ühtki tugevat karakterit. Tänapäeva naistegelased on antud värvivaeselt, hallidena. Kirjanik ei vaevugi neid varustama isikupäraga, nad on vajalikud kui mustad foonid, mille taustal säraks nende partnerite valge pale. On siis tänapäeva naine tõepoolest nii verevaene?

Niisiis — ootaks uutelt romaanidelt tugevaid, uute näojoontega inimesi, kellel jätkuks jõudu (naistegelastel aga aegal) rinnutsi kokku minna uue eest, vana vastu. Heitlustandreid pole ju vähe. Ja ka meie kirjanduses tahaks neil tandritel näha Bahhirevi ja Balujevi selgrooga kommuniste. Elus neid on ja tekib iga päevaga üha enam. Sooviksime neid peatselt kohata ka eesti nõukogude romaanide lehekülgedel.

Hilja Naaris,
Tartu rajooniraamatukogu töötaja

Asusin H. Sergo mereainelise teose «Mehed mere taustal» lugemisele lootuses leida head jutustust või siis vähemalt ladusat olukirjeldust, sest teame ju kõik, et autor, elupõline meremees, tunneb hästi oma ainevalda ja mõtlemegi ka tema paiguti päris lubavat esikteost. Kahjuks valmistas «Mehed mere taustal» pettumuse. Raamatukeses on olemas kõik hea jutustuse komponendid: laevateekond ikka veel mõnevõrra eksootilise musta mandri sadamasse, tõsine torm, töö merel ja kahe noore vastiärganud esimene armastus. Aga loo kirjapanemine on algeline, mistõttu kõikjal komistame alasti didaktikale, igal pool näeme lugeja kättpidi talutamist ning näpuga näitamist. Lisaks veel puudulik töö sõna ja keele kallal — ja välja on tulnud raamat, mis meie kirjanduse tasemeni ei küüni.

Võtame näiteks pootsmani kirjelduse lk. 11, kes «pole veel vana mees. Nii kolmekümne mail. Tema hääl on üle kraanamürina ja muu sadamamuusika karjumisega pisut kärisema hakanud, nägu higist ja tolmust tõmmu. Pilk, mis mõtsinoka alt meeste tegevust jälgib, on ergas ja nõudlik. Selle eest ei suuda end päästa ükski kahejalgne viil. Pootsmani samm on pikk, liigutused kerged. Igaüks võib näha, et nendes luitunud tunkedes ei liigu villane vend (minu sõrendus). Mehed kuulavad teda, isegi kardavad pisut.» Arvan, et autor võinuks rahuliku südamega ära jätta kaks viimast lauset, sest juba eelnevast selgub, et pootsman pole «villane vend», vaid niisugune, keda «mehed kuulavad, isegi kardavad». Pealegi leidub jutustuses selle kohta ka vastavaid näiteid. Milleks siis seletamine?

Selliseid näpuga näitamisi leidub ka paljudel teistel lehekülgedel, kus peaaegu igale pisiseigale pistetakse lõppu didaktiline puänt.

Nagu liigne didaktilisus, nii mõjuvad ka autori keel ja kunstilised väljendusvahendid lugemist häirivalt. Kuidagi ei taha leppida kulunud ja labaste kujunditega, näit. lk. 12 «endale kümnel korral pealuu sisse tagunud», lk. 18 «kelle põskedelt koidupuna aegade vältel lastele ja lastelastele üle on läinud», lk. 22 «Kõrgerinnaline ja enam kui lopsakakasvuline ema, kelle näost kaks valitsemishimulist silma kilavad», lk. 28 «Nende naeruhelinast saadetud sõnasumin viis Pauli ühe hetkega pimedusest päikese kätte», lk. 64 «Ehitiste edvistavad aknasilmad peegeldasid õrnutsevaid päikesekiiri» ja ikka edasi. Hoopis etem on Anu ja Pauli hõivastijätteelselt jutlemiselt võrdlus Pauli kohmetuse kohta, kel «on tunne, nagu oleks talle kuum kolt pähe pistetud». See on vähemalt mehelikult tüse.

Raamatukeses toodud merejuhtumised on antud veenvalt ja tõetruult. Seda aga ei saa öelda lesgiini Mamedi nooruse ümberjutustamise kohta, samuti on Paul Valkoneni pihtimuskiri Anule pandud kirja väga sentimentaalselt. Pauli kirjad Anule on seal, kus ta kirjeldab merd, tööd laeval ja poiste väikesi noorusvempe, üsna ilmekad. Niipea aga, kui ka Paul muutub entsüklopeediliseks teatmeteoseks ja didaktikuks, kaob lugemishuvi. Mõned lõigud aga, nagu näit. lk. 85, ületavad igasuguse piiri: «Ning mis puutub sinusse ja minusse, siis usun kindlalt, et meist ei saa tulevikus mitte abielu piidal sõudvad galeeriorjad, kes oma lapselastis laeva kaldale peavad aerutama, vaid kaks elulaeva võrdõiguslikku tüürimeest.» Kuidas võib selliste sõnadega püüda edasi anda kahekümne nelja aastase noormehe hinge, tema tundeid, esimest suurt armastust?

Kõigest sellest on seda rohkem kahju, et jutustuses esineb siiski ka häid stseene ja kirjeldusi. Näiteks lõigud tormist, sama tormi ajal lahtipääsenud roomiktraktori kinnitamise, maipühade kirjelduse üksikud lõigud. On tõsiselt kahju, et selliseid häid lehekülgi halbadega võrreldes leidub nii vähe. See vähene näitab, et jutustust oleks pidanud enne selle lugeja ette saatmist veel palju kohendama, siluma ja ümber tegema. Siis oleks sellest võinud tulla hea noorsooraamat ja mõnus lugemine vanadele. Nüüd aga on kahju raisatud ainest ja ajast.

Juhan Sinimäe

Pühajõrve

Oleks võinud tulla hea raamat, aga...

Fotomehed jutustavad

Niisugust nimetust kandis puhkeõhtu, mille möödunud pühapäeval J. Tombi nim. Kultuurihoones läbi viisid Tallinna Fotoklubi liikmed. Klubi esimees Ain Kimber andis lühikese ülevaate fotoklubide ülesannetest. Tallinna Mööduriistade Tehase lukksepp Ed. Viljur jutustas, kuidas mees ekskavaatorikopas sõitis, et pildistada karjääri Maardu Keemiakombinaadis. Sellest, kuidas sai teoks foto «Herluf Bidstrup» (sai möödunud aastal esimesel üleliidulisel fotoklubidevahelisel näitusvõistlusel «Meie kaasaeg» esimese preemia) pajatas foto autor V. Vähi. Oma fotoalastest juhtumustest rääkisid veel S. Rosenfeld, A. Alla ja A. Kerb.

Kava teise osa moodustas skits «Ühes fotoateljees», kus fotonaljade taustal kritiseeriti teeninduskombinaadi «Ühendus» ateljeede tööd.

Jalutusruumides oli välja pandud trikootööstuse «Marat» fotoringi tööde näitus, millest parima kolme foto leidmine tehti ülesandeks publikule.

Pildil esiplaanil: fotoreporter V. Vähi. Istuvad — Tallinna Fotoklubi sekretär Gea Troska ja esimees A. Kimber.

Armin Alla

Uksest sisse ja välja saalivad lehemüüjad, kes pakuvad asjatult «Kurieri», «Die Presseti» ja «Neues Österreichi».

Käed rinna all risti kuulab laulu Lizzi Greiner. Tema noor käsualune pakub ringi südamekujulisi magusaid prääniku id. Neil on minekut. On ju meeldiv oma daamile glasuurkirja abil veel kord kinnitada: «Mein Herz!» — minu südamekel

Kaeblev laul jõuab viimaks lõpule ja esitajale plaksutatakse hardunult. Ühel ilusal peol peab ikka natuke kurba nooti ka sees olema, see on sentimentaalse hingelaadiga austerlasele väga mokkamõõda.

Lizzi Greiner askeldab küünarnukkide välkudes taas leti taga ja õngitseb purgist kurke. Täna on külalisi palju ja perenaisel käed-jalad tööd täis. Sillingid krabisevad ja kõlisevad puhvetisahtlis. Bajaanimängijale ei lubata hingetõmbust ning ta alustab uut tujutõstvat valssi. Valsilust nõuab, et veinikannud jälle täis kallataks...

Muusika sõlmub jutuhäältega helidevooks, nii et puukristuse ristinukil rippuv lillepärg hakkab kergelt õõtsuma.

Viinlane lõbutseb põhjalikult, olles puhveti juures oma hea tuju korralikult ette kinni maksnud.

Puudlid

Austrias vaieldakse mõnel pool «zwei-Kinder» ja «drei-Kinder» süsteemide eeliste üle, aga Viini tänavatel on lapsi haruharva näha. Kord õhtul kuulsime ühes kõrvaltänavas kooliplikade-poiste kilkamist ja lausa võpatasime — niivõrd ootamatuna tundus see. Võib-olla on mõõdukate austerlaste lapsedki mõõdukad ja elavad kooliajal režiimikindlalt ning tänavatest eemal, mistõttu nad ka võõra pilgu ette naljalt ei juhtu.

Aga selle eest on tänavapildis arvutult puudleid — musti ja pruune, valgeid ja halle. Need arukad ja enesekindlad koerad tipivad perenaiste-peremeeste kõrval väärikalt, kogenud suurlinlastena. Kordagi ei kuulnud me neid haukumas, ei näinud teiste omasugustega kisklemas nagu tavalisi krantse, nende käitumine paistis silma ebakoeraliku korrektsusega.

Proosameister Vladimir Lidin ütles Austriast tagasi pöördudes, et rohke kirikute külastamine on temast peaaegu jumalakartliku inimese teinud, ning et ta pealkirjastab oma järgmise romaani «Helesinine puudel».

Koeramoemajade vaateaknad pakuvad igasuguste kaunistustega kaelarihmu, ruudulisi seljasoendajaid, läbipaistvaid vihmakeepe ja hinnalisi jalutusrihmu. Isegi ümmargusi traadist suukorvikesi kannavad puudlid, kuigi see näib päriselt ülearune olevat. Nad ei hammusta ju kunagi inimesi, isegi üksikuid «rüijukoeri» mitte, kes küll puudlitele peaksid hirmuäratavatena paistma oma maad mööda lohisevate mustade karvasalkudega.

Enamasti kannab korralik puudel kaelarihma küljes pisikest peenrahakotti, mis kuuldavasti sisaldab koera koduse aadressi ja telefoninumbri. Suurlinnas võib ju kõike ette tulla ja isegi kuulekas puudel kaduda, aus leidja saab aga kiiresti peremehele loomakese saatusest informatsiooni anda.

Kannatlikult istuvad puudlid poodide uste taga peremehi oodates, vaikselt vaatavad nad läbi klaasi, kui neid üksipäini on autosse jätetud.

Pühapäeviti aga lubatakse neil selle eest parkides ilma suukorvita natuke ringi lipata.

Täpse töö ilu

Tuleb ette, et austerlased ise teinekord kiruvad oma teid: autobahni ehitamine venib, sileda maa peale on ehitatud ülearu õgvendussildu, seevastu on mägedes neist puudus, autotee ehitustööd olevat ilmaaegu paljude firmade vahel jaotatud, mistõttu ta ainult tükati valmis saab jne., jne.

Siinkohal tahaks austerlastele küll vastu vaielda. Ei saa ju sajad kilomeetrid betoonteed üleöö sündida ja mägiteede hooldus on nii kõrgel järjel, et oleks ülekohtune teemeistreid võimalikes avariides süüdistada.

See, mis me teede ehituse ja korralduse osas nägime ümber-Austria autobussisõidul, sunnib sügavalt austama inseneride täpsust ja tööliste hoolikust.

Praegu on lõppjärgus Viin—Salzburgi 299-kilomeetrise autotee ehitustööd. Ei saa öelda, et selle tõttu nimetatud lõigus liiklemine märkimisväärselt raskendatud oleks, sest enamasti on kahe sõiduribaga tee üks pool ikka valmis, kus ajutiselt lubatakse kahesuunalist liiklust.

Meil õnnestus sõidul näha ka autotee ehitamise erinevaid staadiume.

Pärast mullatöid rullitakse teekeha pinnas hoolikalt kinni ja kaetakse graniitkillustikuga. Loomulikult on enne seda paigaldatud dreenitorud ja ehitatud imbkaevud vihmavee ning sulavete hajutamiseks. Seejärel asutakse asfalteerima. Valmis asfaltlindile pannakse raudtalad, mis piiravad tulevase teelindi laiust. Talade vahe täidetakse armatuurraua sõrestikuga. Taladel liigub betooni segamise ja paigaldamise masin, mis jätab endast maha laudsiledad korrapärased plaadid. Värske betoon kaetakse polüetüleenist telgiga, et ilmastik ei saaks valu kivistumise ajal rikkuda.

Edasi võetakse talad teeservast maha ja pannakse kohale jälle masinast eespool. Ent sellega pole tee veel sugugi valmis. Otsekui noaga lõigatud servade vastu laotakse betoonikihi paksused graniidist tahukad — üks rida valgeid, mis annavad hoiatava piirjoone ja väljapoole veel kaks rida halle, mis ratta all rabisedes autojuhile signaliseerivad, et ta liialt ääre peale välja on sõitnud. Neist edasi algab murukülviga teepeenar.

Autotee kahe betoonlindi vaheline ala täidetakse samuti mullaga, sinna istutatakse põõsaid ja kääbuspuid. Nii on öösel sõiten juht mõnevõrra kaitstud vastusõitvate masinate pimestavate täistulede eest, samuti jääb ära vahetpidamatu tülikas pooltulede või parktulede lülitamine vastutulijate puhul.

(Järg 7. lk.)

Filmi-veerud

Kinokülastajate muljeid

Karl Tamberg kirjutab oma artiklis «Mõtlemisi «Jälgede» üle» («Sirp ja Vasar» nr. 3), et «paraku ja kahjuks paljud inimesed lähevad kinno kui tsirkusesse...» Noh, ju siis selliseid leidub. Ometi on meie. eesti filme vaadates jäänud mulje, et tihtipeale just filmi loojad ise hindavad kinokülastajat sellest aspektist lähtudes.

«Jälgede» põhjal võib öelda, et niisugusest suhtumisest hakatakse üle saama. See on muidugi hea. «Jälgede» puhul aga tahaks siiski öelda, et kõiki materjali võimalusi pole kahjuks suudetud täielikult kasutada; mõnede suhteliselt väikeste korrektiividega oleks saavutatud veelgi tugevam resultaat.

Oletame, et filmi lõpposast oleks välja jäetud mõned stseenid. Kui sellega keegi kaotaks, siis küll ainult need, kes kinost tsirkust otsivad. Ühtlustuks aga märgatavalt filmi kunstiline tase, sest nendes lõikudes domineerib ju peamiselt väline efekt. Robert elas tõenäoliselt kusagil metsas, miks tuli ta siis mere äärde kaarte mängima? Kas ainult selleks, et oleks kust alla kukkuda? Ja see kukkumine ise, mis tabab teda nagu jumala karistus pärast hea inimese tapmist! Kuigi saad aru, et Roberti hukkumine peab autorite kavatsuste kohaselt olema sümboolne, on selletagi selge, et täiesti üksi jäänud bandiit hukkub paratamatult varem või hiljem. Muide, see välise efekti taotlus jääb domineerima ka «granaaditõmbamise« stseenis.

Omaette probleemiks on maastiku osa filmis. Mulle tundub, et kohati on maastiku kaasamängimisega üle pakutud. Liigset otsitust on rasketes süngetes pilvedes filmi algul (kui Tambu sõidab hobusega), sest vaevalt saab tegevuse ja maastiku ühtsust vaadelda nii, et kui tegelaste hinges on tormid, siis peab ka maastik olema tormine ja metsik. Kui aga maastikuga seejuures veel üle pakutakse, siis võib ta jätta varju tähtsama — inimese. Sama viga esineb ka siin-seal mujal.

Kas siis filmis head ei olegi? On. Ja rohkemgi kui halba.

Hea on «Jälgede» probleemiderikkus, samuti enamiku filmis kasutatud väljendusvahendite orgaaniline terviklikkus. Hea ja meeldejääva lõiguna tuleb esile tõsta Valve tagasipöördumist — stseeni veoautos. Asjalik, peaaegu sõnadeta, tavaline väliselt ja sügav sisult. Selles episoodis on ilmekalt välja toodud üks filmi peamisi mõtteid — igast inimese teost jäävad jäljed, mille kustutamine on hiljem võimatu. Meeldejääv on ka lühike episood filmi alguses, kus Tambu seob hobuse lasipuu külge ja läheb külanõukogusse. Eeskujulik on ülalmärgitud lõikudes fooni ja valgustuse kasutamine. Ühtlaselt heatasemeline on näitlejate mäng. Ja tänu kõigele sellele kujuneb «Jäljed» tervikuna sisukaks ja paeluvaks kunstiteoseks.

Ilmar Tamre

* * *

Möödunud reedel kutsus kino «Ekraan» kinosõbru ja filmiloojaid ühisele kohtumisele. Raudteelaste Klubi avarasse saali saabus üle poole tuhande tartlase, stsenarist A. Saar, lavastaja K. Kiisk ning osatäitjad P. Ruubel, H. Peep ja E. Koppel.

Mõtetevahetust «Jälgede» üle juhtis TRÜ õppejõud H. Palamets. Arvamusi ja küsimusi esitasid üle kümne tartlase. Nende hulgas oli üliõpilasi, aspirante, töölisi, pensionäre.

Mis siis üldkokkuvõttes kõlama jäi? Julgeks tunnistati probleemi asetus, kusjuures nenditi, et autorid püüdsid elu kujutada nii, nagu see neil aastatel oli. Märgiti ka, et filmi keskel on tunda killustatust, et film mõjub nagu kaheosalisena. Sellest siis ka mitmete stseenide rutakas andmine ja lahendamine.

Probleemideks kujunesid Valve kodukohast lahkumine ja bandlidid. Selgust asjadesse tõi stsenarist Ants Saar. Ta tõestas, et kuigi mõni filmis kujutatud situatsioon võib näida valeldav, on siiski nende lahendamisel lähtutud elutõest.

Nüüd veel pisivigadest. Vaataja silma riivas näiteks see, et mootorratas oli 1960. aasta mudel, et autodele ja bussidele olid maalitud samuti 1960. aastal käibele tulnud numbrid, et külanõukogu seinu ehtisid tänapäeval ilmunud plakatid jne. Tähelepanelik kinokülastaja märkas ka seda, et autokastist olid sõidu lõpuks kadunud Valve kohvrid-pakid...

Tänusõnu lausuti operaatorite aadressil. Osatäitjatest peeti paremaiks Kaarel Karmi, Hugo Lauri, Aleks Satsi, Mati Kloorenit ja Aada Lundveri.

Tartlaste poolt tõmmatud joone alla jäi arvamus, et «Tallinnfilm» astus selle filmiga paraja sammu edasi. See laseb uskuda, et stuudiolt on ka edaspidi loota häid teoseid.

Ülo Laul

Hollywoodi langus ja krahh

«50 aastat Hollywoodi langust ja krahh» — sellist pealkirja kandev raamat kuulub tuntud ameerika filmikriitikule Goodmanile ja see ilmus New Yorgis 1961. aastal. Analoogilisi, eranditult pessimistlikest mõtetest kantud artikleid ja uurimusi on viimase aastakümne jooksul ilmunud kümneid. Ja kõigi nende autorid on jõudnud ühisele järeldusele, et Hollywoodi kogu senine ajalugu pole olnud muu, kui vaid endale ilusa ja võimalikult efektse kirstu valmistamine, et Hollywoodi on tabanud krahh. Mis on siis õieti juhtunud?

Võimast Hollywoodi kui sellist ei eksisteeri enam. Tõsi, nimi on veel käibel, kuid see tähistab vaid võimsate filmikontsernide «Metro-Goldwin-Mayer», «Universal», «XX Century-Fox», «Paramount» jt. varemeil tegutsevate samanimeliste pisistuudiote kobarat. Oma tulusid kulusid suudavad need firmad tasakaalustada mitte uute, loodavate filmide abil, vaid põhiliselt vana toodangu müügist televisioonikompaniidele. Seejuures likvideerivad nad ka oma maa-alasid, kuhu ei ehitata paviljone, vaid nafta puurtorne. Nii on rahaks tehtud suurem osa «Columbia», «XX Century Foxi», MGM-i ja täielikult «Universali» maa-alad. Filmimiseks tuleb nüüd rentida ruume. Neid läheb aga üha harvemini vaja. UNESCO iga-aastastes bülletäänides avaldatavad arvud räägivad üsna selgesti Hollywoodi kängumisest — kui 1927. a. tootis Hollywood 743 filmi, siis aasta-aastalt on see arv katastroofiliselt kahanenud — 1932. a. toodeti 621, 1948. a. 432, 1960. a. 223 ja 1962. a. 143 filmi! Ning viimase arvu juures tuleb silmas pidada asjaolu, et Hollywoodi osaks langeb sellest vaid vaevalt pool, s. o. 70—80 filmi; paljud on tehtud nn. «sõltumatute» poolt. Kuid see on ainult asja üks külg. Teine, ja peamine — see on Hollywoodi loominguline viljatus. Sellest aga hiljem.

Kes on siis «sõltumatud»? Nende hulgas on palju noori algajaid, kuid veel rohkem endisi hollivuudlasi. John Fordile kuuluvad sõnad: «Tänane Hollywood — see on sexi ja õuduste müügilaat. Ma ei taha sellest osa võtta!» Ford polnud esimene ega viimane Hollywoodist lahtiütleja. Ametliku kunsti barjääri taga asuvad «sõltumatud» ei kujuta praegu endast mingit ühtlast koolkonda. «Sõltumatud» on erinevaid suundi, püüdlusi ja meetodeid esindav kirju seltskond. Progressiivseid filme ei loo neist paljudki, räägimata sellest, et ka realistlikes filmides on veel hulgaliselt vana, Hollywoodist kaasatoodut. Põhiliselt seob aga «sõltumatuid» siiski vastumeelsus vale ja väljamõeldiste vastu, püüd loomingulisele vabadusele, huvi aktuaalsete probleemide vastu ja otsingute atmosfäär.

«Sõltumatutel» tuleb ületada palju raskusi. Nende hulgas on peamiseks rahaprobleem, kuigi filmitakse tavaliselt otse looduses, dekoratsioonideta ja põhiliselt mitteprofessionaalsete näitlejatega. Riskides rahast ilma jääda, finantseerib filmi kas režissöör ise või mõni ärimees. On film tehtud, tuleb talle leida linastamisvõimalusi. Need on aga eranditult suurte firmade käes, kes ei lase paljutki läbi. Nii ei pääsenud tavalist teed mööda ekraanile 1955. a. Cannes'is «Kuldse palmioksa» võitnud «Marty». Filmi finantseerija pidi selleks omal käel üürima pisikinosid, kus aga juba reklaami tegemine läks kallimaks filmist endast.

Igaüks sellise riski peale välja minna ei saa. See ongi põhjuseks, miks kõik ametliku kino allakäigu üle muret tundjad pole veel hüljanud Hollywoodi.

Mis on peapõhjuseks, et Hollywood teeb varasemate sadade asemel vaid kümneid filme, et Ameerikas väheneb katastroofiliselt kinode arv ja allesjäänudki haigutavad tühjusest? Miks tavalisele ameeriklasele on kinnominek saanud omamoodi sündmuseks?

Üsnagi oluliseks (kuid mitte peamiseks) on konkurents televisioonikompaniidega. Reaameeriklast on õhtuti peaaegu võimatu televiisori tagant välja meelitada. Kuid peamine põhjus peitub siiski mujal.

Juba oma eksisteerimise esimestest aastatest peale muutis Hollywood kunsti kasumiartikliks ja hakkas inimeste tunnetel spekuleerides kapitalismi jutlustajaks. Hollywoodile on alati olnud omane põhimõte — eemale tegelikkusest, eemale eluprobleemidest! Pole vaja ei ajaloolist, elulist ega loogilis-psühholoogilist täpsust. Võib pöörelda kas või kümneid kordi kunagi edukalt läinud filmi teema, süžee ja lahendusskeemi ümber ning liita sellele nomenklatuursed tegelased — ilusad, hästirõivastatud naised ja enesekindlad ning praktilised mehed, kes kõik tunnevad ja mõtlevad ühtemoodi, satuvad ühesugustesse olukordadesse ja räägivad ning naeratavadki ühesuguselt.

Pakutud on sel kombel väga palju, vaataja poolt aga võetakse aasta-aastalt üha vähem vastu. Teades, et kodumaine vaataja hindab 90% toodangust halvaks, madalatasemeliseks ja igavaks, ning tunnetades, et välismaine (eriti Euroopa) filmikunst on vaieldamatult kõrgemal tasemel (sellisel juhul on aga välisturul opereerimise võimalused kõikuvad), pidi Hollywood tegema mingisuguse pääsemiskatse, valiku edasimineku suhtes. Ja tegigi — «unenägude vabrik» muutus «košmaaride vabrikuks», panus pandi sexile ja vägivallale. Hollywoodi juhid olid veendunud, et sex ja vägivald on ainsaks teeks kahanevate tulude uuendamisel. Kuhu see aga viib, sellest üks näide — Alfred Hitchcocki laineid löönud film «Psühho». See on tüüpiline «must film», psühho-patoloogiline lugu tapmise üksikasjadest. Filmi sisuks on mõrv vannis, loendamatute ebainimlike õuduste ja ohtrate vereojade voolamisega. Närvikõdi taotlus, spekuleerimine seksuaalse uudishimuga toob ekraanile tosina strip-tease'e ühes ja tosina homoseksualiste teises filmis. Peab ju looma sellist, mida televisioon ei saa näidata! Pornograafia piirist siiaja sinnapoole vingerdav meelelisus ongi see potiäss (televiisorite ees istuvad ka lapsed, seal pole see lubatud), mis võimaldab televisiooni «nõrkuse» ära kasutada. Suurem osa filmitoodangust näitabki avalikku ja ohjeldamatut sadismi, vägivalda, rassismi ja militarismi maniaklikku seksuaalsust. Sensatsioonihimu on haaranud ka sõjafilmide loojaid. Üldine kontseptsioon sõja paratamatuks tunnistamine, sest inimesel olevat kirg tappa. Poliitiliselt iseloomulik on fakt, et viimasel ajal on hakatud heas valguses näitama fašiste («Noored lõvid», «Mu poeg John»).

«Mustades filmides» pole ideaale, siin on kõik üles ehitatud instinkti dele, psühholoogilistele ja füsioloogilistele ebanormaalsustele. Sellisel vägivalla ülistamisel on oma kindel ideoloogiline eesmärk — püüe purustada inimese usku endasse, maailma ja moraali. Kõik inimesed on vaenlased, igaüks võidelgu üksi. Sellisele teele on muide asunud ka Walt Disney stuudio, mille kunagiste linnulaululiste ja päikesepaisteliste lugude asemele on astunud verised lahinguväljad, lõputud tapmised ja tagajamised.

Elu läks aga edasi ja varsti selgus, et «pööre» polnud kriisi leevendanud. Vastupidi — see süvenes. Teha polnud aga midagi. Ümberorienteerumise võimaluse teiselaadsele, elulähedasemale toodangule välistas kuue kümne aasta jooksul väljakujunenud ideoloogiline suund ja organisatsioon — «tähtede»-kultus, stsenaristitöö, režissuuri ja näitlejamängu kindlakskujunenud standardid, reaktsiooniline tendents repertuaaripoliitikas jne.

Olukord aga nõudis uut täringuviskamist ning seda tehti. Nüüd pandi panus lalekraanile, mammutfilmidele ja üksikute tähtede kararikkale reklaamimisele. Publikut oli vaja rabada, televiisorite tagant välja meelitada. Uue, käibeloleva teooria järgi on olemas kaht tüüpi filme — tavalised filmid (masstoodang), mis ei too suuri kasumeid, ja film-gigandid ehk super kolossid. Vahetegemisel ei maksa ana lüüsida sisu ega kvaliteeti. Värvid, dekoratsioonid, kostüümid, tohutud kulutused, «tähed» ka teisejärgulistes osades — need on «rabavad» elemendid. «Attila», «Odüsseuse reisid», filmid Gandhist ja Kolumbusest (maksumus 8 miljonit dollarit), «Vendade Grimmide imemaailm» (5 miljonit) ja «Kleopatra» oma 30 miljoniga on osa neist ülifilmidest. Üheks uuemaks kolosside seas on «55 päeva Pekingis». See Hispaanias filmitud (seal loodi täielik Pekingi imitatsioon) super pole ainult rabamiseks. Ta õhkub vaenulikkusest kõige uue vastu. Bokserite ülestõusust rääkides püüab ta õigustada kolonisaatorite võikaid tegusid ja ideoloogiat.

Nagu näha, on peaaegu kõik kolossid tehtud minevikuteemadel, enamasti mütoloogia-ainelistel. See on üheks põhjuseks, miks nad on dollarid tagasi toonud ja lisagi andnud. Peamiseks põhjuseks on aga reklaam. Viimane algab koos esimese filmikaadri valmimisega. «Tähtede» nimed, dollarite arv, sensatsioonid filmis endas ja osatäitjate elus (lahutamised, flirdid, skandaalid) — kõik läheb täie ette. Sellise ebaterve huvi üleskruvimiseks kõlbab kõik — teade, et Jane Mansfield tellis endale südamekujulise roosa vanni või et uus täht, 16-aastane Brigette Bousen saab üheainsa erootilise tantsu eest 10 000 dollarit, või et filmis esineb 20 000 statisti.

Selle laipade ja pornograafia tulva juures, mis täidab Hollywoodi teoseid, kõlab lausa anekdootlikult fakt, et USA-s on olemas 1934. a. päritolev Hayesi koodeks, mis keelab 25 000-dollarilise rahatrahvi ähvardusel näidata asju, mis negatiivselt mõjuvad inimeste moraalsele tasemele. Nii mõõdavadki föderaaltsensorid suudluste kestust ja jälgivad, et pangaseifi röövimise juures poleks näidatud kõiki tehnilisi üksikasju. 1956. a. täiendati koodeksit, — ekraanil ei tohi näidata sellist enesetapmist, mis oleks filmi tegevustikus tekkinud raskuste lahenduseks, ja ei tohi esineda korrakaitsjate tapmist kurjategijate poolt. Ülejäänud sopp jookseb tsensuurilüüsidest aga takistamatult läbi.

Ametliku tsensuuri liinis on olemas veel osariikide tsensorid, kes kõik töötavad erisuguste eeskirjade alusel. Atlantas on näiteks keelatud filmid, mis käsitlevad rassiprobleemi, New Yorgi osariigis aga joomist näitavad filmid. Muidugi ei saa stsenaristid, režissöörid ja näitlejad mööda hiilida ka ettevõtjate finantsilisest ja ideoloogilisest kontrollist filmide sisu üle. Monopolide tahe ongi see mis sünnitab «organiseeritud vale» fabritseerimise. Kontrollsüsteem ise üha tugevneb. Kui kunagi tuli 743 filmiga toime 43 produtsenti, siis 500 filmi jaoks oli neid juba 408. Jne.

Produtsendid segavad end vahele kõiges. Režissöör on ilma jäetud võimalusest anda iseseisvaid juhendeid filmi loomisel. Juhendeid antakse talle. Ettevõtjast oleneb filmi teema, süžee, näitlejate valik, kunstiline ja tehniline teostuski. Elutõde, autorlus ja faktid ettevõtjat ei huvita. Nii on näiteks praegu moesolevate nn. aatomikallakuga teaduslik-fantastiliste filmide juures eriti hinnatud kirjanikuks Wells, kuid ta «Ajamasinast» ja «Maailmade sõjast» pole samanimelistes filmides küll midagi järele jäänud. Samas stiilis tegid ameeriklased antibiograafilised filmid Lisztist ja Beethovenist. Klassika «elustamiseks» on olemas isegi oma kindlad võtted ja nõksud (üks kindlamatest — teha mõni meesosaline homoseksualistiks). On hakatud üles soojendama ka teemasid, mis tõid edu 20.—30. aastatel («Bagdadi varast» on filmitud juba 3 korda). Valmis ennesõjaaegse menuka filmi «Sinine ingel» (Marlene Dietrichiga peaosas) uus variant, kus tegevustik sünnib 1956. aastal! See kõik on muidugi naljategu filmide kõrval, kus ameerika kokakoolat joovad antiikkangelased ja Shakespeare'i-aegsed. Krooni pani pähe aga «Universal» oma ehtkauboiliku «Tarass Bulbaga».

Jääb üle veel rääkida Hollywoodi filmide madala kunstilise taseme põhjustest. Peamiseks on siin konveiersüsteem, kus iga filmimisega seoses olev isik (ka režissöör) on sisuliselt samasugune detaililihvija kui iga teinegi. Hollywoodis on režissööre 1000 ümber, kuid ainult üksikutel neist on mingisugune tegevusvabadus. Stsenaristid (neid on kokku 800) peavad igal nädalal välja töötama oma normi (25 masinakirjalehekülge). On töö valmis (sealhulgas ka režissööri-stsenaarium), võetakse ta palgalt maha. Tööle võetakse režissöör. Ta saab toormaterjali ja annab selle ka pooltoorelt üle. On võtted tehtud, ta lahkub. Teised monteerivad filmi kokku. Kui siia lisada veel produtsendi nõuded, siis saab selgeks, miks ka andekate kunstnike paljud tööd on keskmisel tasemel ja miks väga paljud on Hollywoodist lahkunud. Sõja ajal olid ju siin paljud kuulsused — Brecht, Thomas ja Heinrich Mann, Feuchtwanger. Nende lahkumise põhjusi tuleb aga otsida veel mujaltki. 1947. a. toimus Hollywoodis laialdatuslik kommunistide jaht, mille käigus kanti «musta nimekirja» sadu inimesi. Vahepeal see kampaania soikus, kuid nüüd on jälle elustunud. Nimekirjas olevad 150 stsenaristi on näiteks sunnitud kirjutama teiste nimede all.

Eelnev on vististi küllaldane Hollywoodis valitseva õhkkonna iseloomustamiseks. Hollywoodi langust näitab ka tõsiasi, et rahvusvahelistel filmifestivalidel jagatavate auhindade suhtes on Hollywood vaeslapse osas. Vaid rida auhindu mees- ja naisosade parima täitmise eest, mis kinnitab üksnes fakti, et Hollywoodis on tugevaid näitlejajõudusid. Filmid tervikuna on aga enamikus vastu võetud vaikusega.

Kõige sellega pole muidugi tahetud öelda, et ameeriklased üldse ei lase välja midagi peale halva. Et enamik nende filme on kirjandusteoste ekraniseeringud, siis õnnelikul juhul sünnivad ka üksikud head filmid. Kriitikute arvates on selliseid 3—4 300 hulgas. Filmib edasi ka Hollywood. Küsimus on selles, et praegusel kujul pole tal vaatajale enam midagi pakkuda. Mis saab tulevikus, see oleneb Hollywoodist endast ja ka «sõltumatute» ning Hollywoodi vahelise võitluse tulemustest.

Valdek Ilves

Uut «Mosfilmilt»

«Mosfilmis» lõppesid möödunud aasta viimastel kuudel uue kaheseerialise kunstilise filmi «Vaikus» võtted. Film lavastati kirjanik J. Bondarevi samanimelise, hea vastuvõtu osaliseks saanud romaani järgi. Režissööriks on V. Bassov. Filmis teeb kaasa ka Larissa Lužina. Pildil: stseen filmist.

Uut «Mosfilmilt»

Režissöör S. Samsonovi juhtimisel filmitakse «Mosfilmis» A. Tšehhovi «Kolme õde». See töö ei ole nimetatud režissöörile esimene kokkupuude Tšehhoviga — S. Samsonovi filmitud «Hüpik» (A. Tšehhovi samanimelise jutustuse ekraniseering) sai teatavasti aastaid tagasi Veneetsia filmifestivalil «Hõbelõvi» ja Itaalia filmikriitikute eripreemia. Mašat mängib filmis M. Volodina (viimati Komissar «Optimistlikus traagöödias»). Olgat L. Sokolova (mängis Mariat filmis «Tee sadamasse») ja Irinat T. Maltšenko, kellele see on esimene osa filmis. Kaasa teevad ka O. Striženov (Tusenbach), V. Družnikov (Soljonõi) ja nimekad filminäitlejad.

MÕNE REAGA

Itaalia ajakirjandus teatas, nagu kavatseks Luchino Visconti tuleval aastal asuda F. Dostojevski «Kuritöö ja karistuse» filmimisele. «Kuritöö ja karistuse» kavatseb filmida ka ameerika režissöör Orson Welles, kusjuures Raskolnikovina esineks näitleja Maximilian Schell.

*

Alates möödunud aastast korraldatakse New Yorgis igal aastal filmifestival, kus tutvustatakse peamiselt välismaa filme, mida ameerika filmisõbrad veel ei tunne ja mille ekraanilelaskmine ei too suuri kassat ega ole seetõttu kasulik.

Sellel festivalil pole preemiaid ega žüriid. Spetsiaalne komisjon valib lafemale üldsusele demonstreerimiseks välja kümme parimat uut filmi sellest aastast.

Monte Carlo festivalil

«Sellest lühikesest, kaunist draamast hoovab lürismi» — nii kirjutas ajaleht «Libération» Nõukogude televisioonifilmist «Appassionata», mille režissööriks on Juri Võšinski. Filmi demonstreeriti 4. rahvusvahelisel televisioonifestivalil Monte Carlos ning võeti läbivaatusel viibinud kriitikute ja vaatajate poolt soojalt vastu.

Festivalil esineb 22 riiki: Nõukogude Liit, Rumeenia, Tšehhoslovakkia, Ungari, Poola, Jugoslaavia, USA, Prantsusmaa, Jaapan, Argentiina, Austraalia ja teised. Rahvusvahelise žürii liikmetel tuleb üldse läbi vaadata ligi 140 filmi.

Suur menu oli ka Nõukogude televisiooni lõbusal uusaastafilmil «Kutsuv tuluke». See meeldis niivõrd, et filmi üksikuid katkendeid demonstreeriti seejärel Monte Carlo televisioonis.

Selged ideelised sihid

(Algus 1. lk.)

ral nende keskkond, antud ühiskonna majanduslik kord.

Teiseks, kunstnik hindab sündmusi paratamatult oma ideaali positsioonilt, s. o. oma esteetilisest, moraalsest, filosoofilisest või religioossest ideest lähtudes. Kõik need ideed kuuluvad ideoloogia valdkonda, iga ideoloogiline vorm peegeldab aga majanduslikku struktuuri. Ideoloogia klassiloomusest olenevalt võib see ideoloogia olla tegelikkuse adekvaatseks või illusoorseks peegelduseks. Ning kui kunstiteoses on väljendatud tõeline, mitte aga vale idee, siis on sel tunnetuslik väärtus.

Lõpuks tahaksin puudutada veel üht küllaltki valusat probleemi, mis on seotud kunsti rahvalikkuse mõistega.

On kahtlemata õige, et rahvas on kunsti kõrgeimaks kohtunikuks. Kogu inimkonna ajaloo vältel on rahvas hoidnud hoolikalt tõeliselt suuri kunstiteoseid, mis on väljendanud tema püüdlusi, tema ideaale. Eriti tuntud on nõukogude rahva õiglane ja asjatundlik kunstihinnang. Tänu sotsiaalselt soodsatele tingimustele võtab meie rahvas kõige vahetumalt ja aktiivsemalt osa kunsti hindamisest. Ta hindab vääriliselt kunsti, mis on talle lähedane. «Rahvas — see on sama, mis kullaotsija,» rääkis M. I. Kalinin, «kunstiloomingust korjab ta välja hoiab alles ning kannab edasi ja lihvib sajandite vältel ainult kõige väärtuslikuma, kõige geniaalsema.»

Manduva kodanliku kunsti esindajad räägivad praegugi, et rahvas ei mõista neid, et nad ei kavatsegi luua rahvale. Kodanlike kunstnike ja rahva vahel on tõesti lõhe, ning see lõhe on tekkinud just nimelt kunstnike süü läbi, kes on irdunud rahvast, ning rahvas vastab neile samaga.

Niisiis — rahva hinnang on iga kunstiteose väärtuse kõrgeim mõõdupuu. Kas aga iga kunsti nautija, vaataja, kes ei võta vahetult osa kunstiloomingust ja kunstiteadusest, on õigustatud ennast pidama kunsti (kõikides liikides ja žanrides) vaieldamatuks hindajaks? Inimeste hulgas, kes vaatavad maale või kuulavad muusikat, on ju nii peenetundelisi kui ka maitselagedaid, leidub neid, kes on võimelised mõistma maale, aga ka värvipimedaid nii otseses kui kaudses mõttes. Lühidalt: on andekaid kunsti tarbijaid, vähem andekaid ja ka täiesti andetuid.

Toome siin mõningaid väljakirjutusi mulluse kunstinäituse külalisraamatust. «Näitus, see on tõeline hümn tööle. See on tore. Aitäh teie suure töö eest». Või samade tööde kohta: «Suurem osa pilte näitusel tuletab meelde lapse jooniseid. Kas mina ei saa millestki aru või ei oska kunstnikud enam maalida». «Ainukeseks heledaks täpiks näitusel on A. Viidalepa E. Tambergi portree ja N. Kormašovi «Kalurid» — kõik muu on kauge tõelisest kunstist. Jama». Muide, võib tähele panna üht omapärast seaduspärasust: mida vähem inimene mõistab kunsti, seda kategoorilisemad, apellatsioonitumad on tema arutlused, seda takitundetum on tema suhtumine kunsti. Enne kui midagi eitada, tuleb läbida tunnetuse protsess. Ei tule vist elada Prostakova arutluse järgi: «Kõik see, mida e tea Mitrofanuška, on lollus.» Muidugi, et midagi tajuda, vastu võtta, on samuti vaja iseseisvat tunnetust. Vestluses Klara Zetkiniga ütles V. I. Lenin: «Selleks, et kunst võiks läheneda rahvale ja rahvas kunstile, me peame alguses tõstma rahva üldhariduslikku ja kultuurilist taset.» Kuigi meie rahvas on saavutanud väga kõrge kultuuritaseme, kas võime me siiski ütelda, et see ülesanne on meil täielikult lahendatud? Vist mitte. Ka selles osas kohustavad partei programm ja juunipleenumi otsus meid paljuks.

Räägime rahvatantsust

TANTSIDES POLE IIALGI IGAV

Saalitäis noori püüab muusika järgi tammuda. Peaaegu paigal, sest tantsuruum on tihedalt täis; müksatakse üksteist, astutakse varvastele ja vabandatakse. Kogu tantsu kestel on võimalik liikuda vaid paar korda ümber saali . . .

Sellist olukorda on meist igaüks kaasa elanud. Kuid kas meil oli igav? Tantsides ei ole iialgi igav. Küll aga võib igav olla pealtvaatajail. Sellele ei vaidle keegi vastu. Kuid rahvatantsud on ju loodud tantsimiseks, mitte vaatamiseks! Oma sisult on nad samad, mis tänapäeva foks, inglisvalss või valss. Need tantsud on pealtvaatajaile hoopis igavamad kui ükski meie vanimatest etnograafilistest tantsudest. Ometi pole keegi selle poolt, et hakata valssi temperamentsemaks muutma ja moderniseerima.

Eesti rahvatantsud on vormilt samasugused massitantsud ja nendes ei esine soliste, nagu ka enamikus slaavi rahvatantsudes. Seepärast ei apelleeri meie rahvatantsud tantsijate akrobaatilistele võimetele — nad on oma stiililt vastuvõetavad ja tantsitavad igale tervele inimesele.

Argu ainult sellepärast arvatagu, et rahvatants ei esita tantsijale mingisuguseid füüsilisi nõudeid. Eesti polkat tantsiti rahvapärimuste järgi nii rahulikult, «et õun ei kukkunud pea pealt maha». Katsutagu aga nii tantsida! Missuguseid füüsilisi eeldusi see nõuab tasakaalu ja koordinatsiooni osas! Head rütmitunnet eeldab meeste pulgatants. Samalaadseid nõudeid esitatakse peaaegu iga rahvatantsu puhul, kui neid tahetakse stiilipuhtalt ja õigesti tantsida. Kui tants muidu igavaks läheb, siis tuleks neid peensustepähkleid pisut rohkem pureda kui seni — juba pealtvaatajate pärast.

Ei ole õige pidada raugalikkuseks mõne rahvatantsu liigutuste väikest ulatust. Kõigil rahvastel on väga ilusaid ja omapäraseid rahvatantse, mille liigutuste ulatus on isegi tagasihoidlikum kui meie «Targa rehealusel». Ja ometi armastavad ja tantsivad neid kõik rahvad täpselt niisugustena, nagu nad kunagi olid.

Vanaaegset puust piimalassi ei saa valmistada bakeliidist. Mingist plastmassist valmistatud anumat ei tohi nimetada piimalassiks, vaid otsime talle hoopis uue nime. Niisamuti ei ole õige meie vanu rahvatantse «moderniseerida» ja «kaunistada» balletilike või isegi görlilike jalatõstetega, kuigi tantsijate füüsilised võimed seda lubaksid.

Kellele rahvatantsud ei meeldi ja kellele nad on igavad, sellele on ainuke soovitus: õppige neid ise tantsima ja õppige seda tegema hästi. Siis veendute varsti, et neid tantsida polegi nii lihtne. Selleks et neid vaatajale nauditavalt ette kanda, on vaja väga palju tööd ja treeningut.

Peaaegu kõik meist oskavad valssi tantsida, aga kui palju on inimesi, kes on kindlad, et nad oma valsiga laval esinedes võivad pakkuda vaatajale rahuldust? Missuguse õigusega nõuame aga igalt isetegevuslikult rahvatantsijalt, et iga ta liigutus oleks laval maksimaalselt nauditav? Pole midagi parata, rahvatantsupeod peavadki pakkuma rohkem tantsijaile kui vaatajaile — see ongi nende suure vaeva nägijate pälvitud eesõigus.

Tõsi, me oleme oma rahvatantsude uuesti elustamisel saavutanud suurepäraseid tulemusi, meie ulatuslike üritiste kuulsus on jõudnud paljude vennasrahvasteni. Kuid see pole kaugeltki meie taotluste tipp. Meie rahvatantsupärandi propageerimisel ja tutvustamisel tuleb teha hulk tööd: õpetada paljusid tantsima ja neid tantse hindama. Sest nii, nagu ebamusikaalne inimene ei oska ega taha lugu pidada muusikast, nii ei oska ega taha hinnata tantsu kõigepealt see, kes isegi kooli võimlemistunnist salaja ära hiilib — rääkimata enda vaevamisest mõne rahvatantsu stiilipuhtaks omandamiseks.

Mis puutub rahvatantsude edasiarendamisse ja rahvakunsti ainetel loodavasse lavakunsti, siis peaks siin avanema lausa piiritud perspektiivid. Nagu muusikaski. Kuigi meie rahvatantsuentusiastid ja tantsulise uusloomingu viljelejad eesotsas Anna Raudkatsi ja Ullo Toomiga on loonud kauneid etüüde ja ansambleid, on meie tantsu- ja rahvakunstialane sümfoonia- ja ooperilooming alles ees.

Luua uut ja ilusat on meie eesmärk, kuid me ei tohi unustada, et ainult vanade pärimuste hoolikas talletamine, tundma ja armastama õppimine paneb sellele sügava ja kindla aluse.

Agnia Rahendi

Vältigem poolfabrikaate

Noored ei tunne huvi rahvatantsu vastu, puudub elujõuline järelkasv. Need on õiged hääled. Ja mõtlemapanevad. Tõsi, et rahvatants nõuab suurt tagamaad, kus ei puudu valikuvõimalus: ei saa ju igaühest head tantsijat. Kuid see on ainult asja üks (ja vähem tähtis) külg. Tihtipeale esineb rühm, kus ei puudu eeldustega tantsijad, aastaid tasemel, mis on alla rahuldava. Kus peitub viga?

Algame noortest tantsijatest, kes sageli ei oska hinnata treeninguriietuse tähtsust. Tantsitakse tänavakingades, viigipükstes jne. Kui kummagi jala otsas peab tõstma kilost lisaraskust, kui kükitamisel peab kergitama püksisääri, siis on loomulik, et jalgest kaob kergus ja kehast õige hoiak. Peab nõudma, et harjutustundides oleks kõigil spetsiaalne riietus.

Nüüd nendest, kes peaksid hoolitsema tantsijate nõutekohaste treeningu ruumide eest. Tihtipeale arvatakse, et tantsida võib igas ruumis, kuhu kaheksa tantsupaari parajasti sisse mahub. Mõeldamatu on, et sportlased pärast treeningut end pesemata koju lähevad, kuid rahvatantsijate juures peetakse seda loomulikuks. Ülekohtuselt.

Tantsija ise ei märka oma ebatäpsusi ja kui tema tähelepanu nendele ei juhita, arvab ta, et tantsib õigesti. Mitmed tantsupedagoogid aga teevad tihtipeale vaid üldisi märkusi, mainimata konkreetseid vigu. Nii need kasvavadki verre.

Iga tantsukollektiiv tahab kiiresti omandada huvitava ja mitmekesise repertuaari, tahab kiiremini üle saada lihtsate tantsude perioodist. Oma võimete ülehindamisest rühmale tekkivat kahju saab edukalt ära hoida kollektiivi juht, kes algajatele rahvatantsijatele juba esimestes treeningutundides selgeks teeb rahvatantsu põhiolemuse ja sihikindla treeningu tähtsuse, kes repertuaari valikul kollektiivi võimeid silmas peab.

Kurdetakse, et lihtsad tantsud on igavad, kuid pahatihti unustatakse, et lihtsad ja rahulikud tantsud on temporikastest hoopis pretensioonikamad, halb kehahoid ja kõverad põlved torkavad ju siin eriti teravalt silma.

Tõsi, et kiiretempolised tantsud haaravad rohkem, neid tantsitakse meelsamini, kuid võin kinnitada, et iga tantsu saab (ja peab) tantsida naudinguga, sest vastasel korral pole midagi nautida vaatajal.

Et paljud noored rahvatantsule käega löövad, selles on kõige rohkem süüdi just need vääriti arenenud tantsukollektiivid, kes oma esinemisega nigelat vaatepilti pakkudes halba propagandat teevad. Et selliseid rühmi meie isetegevuslavadel enam ei esineks, on tarvis igas rühmas luua tugev tantsutehniline baas. Missugune tee selleks valida?

Olen näinud esinemas ja ka treeningutundides paljude vennasrahvaste tantsukollektiive. Peab märkima, et kõigil neil oli seljataga tugev klassikalise tantsu alustel põhinev treening. Gruusia, ukraina ja moldaavia rahvatantsijate treeningutunnis viibides oli raske uskuda, et tegemist on tõesti isetegevuslike, mitte aga professionaalsete tantsijatega — niivõrd balletilikud olid nende harjutused.

Meil selline treening enamasti puudub või siis on võrdlemisi tagasihoidlik. Sellest tingitult ei suuda paljud meie rahvatantsijad oma keha valitseda isegi suhteliselt vähenõudlike eesti rahvatantsude juures, rääkimata temperamentsetest vennasrahvaste tantsudest, kus on nõutav tugev füüsiline ettevalmistus.

Ei piisa lihtsalt propageerimisest, klassikalise tantsu aluste sisseviimine treeninguharjutustesse tuleb teha kohustuslikuks. Sellise nõude esitab meile tuleviku-rahvatants.

Tuleviku-rahvatantsule peame senisest rohkem mõtlema ka meie, rahvatantsijad. Tantsude loojad otsivad uusi tantsuvorme, loovad uusi, paremaid ja kaasaegsemaid rahvatantse: on jõutud rahvatantsude massipidustusteni. Samal ajal aga pakuavd veel paljud tantsukollektiivid vaatajale madalal kunstilisel tasemel esitatud rahvatantse. Me peame vältima selliseid poolfabrikaate, mis on tekitanud õigustatud nurinat.

Tantsuansambli «Kuljus» tantsijate nimel
Elmer Vaaks,

TÄHISTATI B. KUUSKEMAA JUUBELIT

28. jaanuaril oli RAT «Estonias» Eesti NSV teenelise kunstniku Betty Kuuskemaa austamisõhtu. Tähistati eesti kutselise teatri ühe rajaja 85. sünnipäeva ja 65-aastase lavategevuse juubelit. Pidulikul aktusel andis ülevaate juubilari loomingulisest teest teatriteadlane K. Kask. Sünnipäevalast õnnitlesid südamlikult rohked sõbrad ja tema kunsti austajad.

*

28. jaanuaril avas Teatri- ja Muusikamuuseum RAT «Estonias» B. Kuuskemaale pühendatud näituse. B. Kuuskemaa alustas oma lavategevust 1897. a. koorilauljana «Estonias». Sellele tema tegevusperioodile on pühendatud ka näituse esimesed fotod. Edasi peatutakse B. Kuuskemaa esimestel suurematel lavalistel õnnestumistel, nagu osatäitmised R. Vossi «Evas» ja M. Gorki «Põhjas». Kutselise teatri alguspäevilt on eksponeeritud materjale H. Sudermanni «Kodu», L. Tolstoi «Elava laiba», W. Shakespeare'i «Kuningas Leari» jt. lavastustest.

Kuuskemaa pika näitlejatee eriliste saavutustena on näitusel välja tõstetud Maija T. Pakkala «Parvepoistes» (1929), Viiu Ellerhein J. Kunderi «Kroonu onus» (1936), pr. Ärak O. Lutsu «Paunveres» (1937) jne. B. Kuuskemaad kui näitlejat nõukogude teatris tutvustavad materjalid A. Jakobsoni «Kahes leeris» (1948), B. Nušitši «Proua ministris» (1949).

Erilist tähelepanu on näitusel pööratud B. Kuuskemaa esinemisele eesti esimeses kunstilises filmis «Elu tsitadellis» (1947) Anna Kuslapi osas.

Heivi Pullerits

HELILOOJATE LIIDUS

● Käesoleva aasta esimestel töökoosolekutel on Heliloojate Liidus tutvutud mitmete uute teostega. H. Kareval valmis kontsertiino klarnetile ja orkestrile, A. Rosenvaldil sonatiin viiulile ja klaverile, R. Päts tutvustas lastekoorilaule «Sovhoosis» (A. Telling), «Tsiiri-tsirr» (K. Korsen), «Pääsukeste laul» (K. Kangur) ja «Vastlasõit», ning naiskoorilaulu «Las ma olen lind» (E. Niit); H. Otsa lastelaule «Nääriõhtul», A. Pärt «Solfedžot» segakoorile.

● Heliloojate Liidu üldkoosolekul võeti vastu liidu liikmeks Erich Jalajas.

● Huviga kuulasid heliloojad TPI rektori Agu Aarna vestlust «NLKP Keskkomitee detsembripleenum ja keemiateaduste areng» ja Aurora Semperi reisimuljeid Araabia Ühendatud Vabariigist.

Villem Ormissoni näituse puhul

Villem Ormissoni looming, kui seda näha tervikuna, valmistab mõnelegi näitusekülastajale (praegu Tartu Kunstimuuseumis) üllatuse. Enamasti tuntakse Ormissoni pärandist üht või teist külge, üht või teistsugust laadi. Põhjalikumal süvenemisel selgub aga vaatajale, et meil on tegemist ühe huvitavama, mitmepalgelisema kunstnikuga, kelle looming areneb just sügavalt loogilist ja teadlikult suunatud teed.

Riiast V. Purviti koolist tuleku järel (1914. a.) elab Ormissoni looming läbi intensiivse otsingute ja katsetuste aja. Üsna pea kujuneb Ormissoni peamiseks väljendusvahendiks värv; muutused kunstniku loomingus on seotud enamasti muutustega värvikäsitluses. Ta katsetab vastandtoone, algul üldmõjult suurepinnalise käsitlusega (nagu «Kirju vaip» ja natüürmordid värvitud munadega), varsti koos neoimpressionistlikult puänti listliku katmismaneeriga. Need tööd on värvikad, dekoratiivsed, samal ajal on neis tunda ka tahtlikkust, mistõttu nad köidavad pilku kui julged otsingud.

Kui V. Ormisson 1922. a. Saksamaal käib, tuleb ta sealt tagasi hoopis muutunud paletiga Erksad, ülekaalukalt soojad toonid muutuvad tumedateks, külmadeks. Varasem dekoratiivsusetaotlus asendub — nähtavasti saksa ekspressionismi mõjul — teatava pinge, ekspressioonitaotlusega. Näiteks maal «Maastik vabrikuga» (1924) mõjub närvilisena, siin on tunda mingit pingutatud meeleolu. See on saavutatud teadlikult tasakaalustamata värvikäsitlusega — sooja kollase ülaosa ja külma sinise alaosa vastandamisega. «Natüürmordis» (1924) tuleb pinge heleda ja sooja tagaosa ning tumeda, raske, külma esiplaani vastuseadmisest. Mõlemal juhul on värv ja koloriit see, mis annab soovitud efekti. Ühesõnaga — siit avastab V. Ormisson oma loomingu jaoks meeleolu.

1926. a. kutsutakse V. Ormisson Tartusse «Pallase» maaliklassi juhatajaks. Nüüd algab uus ajajärk kunstniku loomingus. Varasemast loomingust on kunstnik analüüsinud endale peamise — värvi, ja teiseks meeleolu, mida ta edasi annab värvi kaudu. Tartus algab sünteesiajajärk.

Juba oma loomingu algusest peale harrastab Ormisson põhiliselt kaht žanri: maastikku ja natüürmorti. Natüürmordid, mis siiani on arvuliselt esikohal, on imetlusväärsed kompositsioonid. Kui alguses on natüürmortides ka kompositsiooniliselt esikohal värv («Natüürmort» 1920), siis Tartuperioodil omandab järjest suurema tähtsuse vorm. Aina tajutavamaks saab kujutatava esemelikkus; peagi on esemed ja nende vormid kompositsiooni aluseks. Vaataja tajub, et kõik neis natüürmortides on hädavajalik ja omal kohal, tajub ka teatavat mõistuslikkust ja rangust; arvatavasti just see intellektuaalsus tekitabki mingi erilise harmoonilise tasakaalu- ja kindlusetunde, haaravad kompositsioonide eriline ilmekus ja ilu.

Maastikke iseloomustavad teised taotlused. Nendes on esikohal meeleolu, selle loomise peamiseks vahendiks värv. Maastikud, mis on loodud varsti pärast 1926. aastat, on impulsiivsed meeleolumaalid, teostatud temperamentselt ja elavalt. Siin ei ole midagi natüürmortide rangusest ja teadlikult tasakaalus hoitud harmooniast. Parimateks näideteks on siin 1927. a. linnavaated, «Pühajärve maastik» (1926). Oma laadilt ja tunnetuselt on need impressionistlikud, õhu-, valguse- ja värviküllased.

Hiljem, 30-ndatel aastatel, muutub maastike iseloom (nüüd muutuvad nad ka ainuvalitsevaks žanriks). Neiski on peamiseks meeleolu, aga mitte temperamentne, jaatav meeleolusööst üldse, vaid konkreetsema varjundiga, sügavamalt nüansseeritud tundeelamus. Sellised on väga ilmekas, salapärane, nukravõitu «Varemed» (1934), mingit raskelt vaoshoitavat purset tajub «Maastikus» (u. 1938). Selle perioodi tööde juures me märkame huvitavat asjaolu — V. Ormisson on värvi nendes teostes taandanud ühele-kahele, enamasti lähedasele toonile; tunneme Ormissoni «rohelisi maastikke», «siniseid maastikke». Nõnda siis — nappus, piiratus väljendusvahendis — värvis, ja ühtlus, konkreetsus tulemuses — meeleolus. Ormissoni maastikud on vaatajale avastusteallikateks, millest leiad seda rohkem, mida põhjalikumalt neisse süvened. Õieti võib seda küll ütelda kogu tema loomingu kohta.

Eraldi lõigu Ormissoni maastikumaalis moodustab tema suurteos, pannoo «Pühajärv» (1939). See on nagu kokkuvõte Ormissoni võimistest. Ka siin on kunstnik jäänud oma taotlustele truuks — maastikus seada esikohale meeleolu. See on «Pühajärves» rahulik, tasakaalukas, see on nagu haarav jutustus kodumaa loodusest. Nii suurte mõõtmete juures on selline järjekindlalt läbiviidud meeleolukus erandlik.

V. Ormisson oli otsiv kunstnik. Ta otsis ja leidis kogu eluaja. Kunstniku loomingu sisuks on soov mitmekülgselt tunnetada ümbritsevat maailma. Selles reaalses maailmas eksisteerivad tema jaoks tasakaal, harmoonia, vaikus ja ka ärevus, mure või elurõõm, olemise rõõm. Nende tundmuste, meeleolude kajastamine teeb V. Ormissoni loomingu sügavalt inimlikuks ja hinnatavaks ning mõistetavaks ka kaasaegsele vaatajale.

Maris Laubre

Doonaust Alpideni

(5. lk. järg)

Loomulikult ei ületa autobahni üksi teine tee, kõik ristumiskohad on viidud erinevaile tasapindadele. Samuti on jalakäijate tarvis ehitatud kerged ja graatsilised peenikeste jalgadega betoonsillad. Autotee servades on aeg-ajalt laiendid peatumiseks ja puhkamiseks, kus enamasti asuvad ka bensiinijaamad ja baarid.

Mägedesse veel autobahni ehitamisega pole jõutud, kui mitte arvestada Euroopa silla juures Innsbrucki lähedal olevat teelõiku. Küll aga on aegade jooksul kaljudesse raiutud kurvirohked lookleevad magistraalid, nõndanimetatud «bundesstrassed» hea sileda asfaldiga kaetud ja lume ning kiilasjää puhul puistatakse neile hoolikalt graniidipuru, mida tuul naljalt liivana minema ei pühi. «Pimedate» kurvide ees seisavad mägiteedel suured metallist kumerpeeglid, mis oma laia nurgaga avardavad sõidukijuhi vaatevälja kaugele käänaku taha. Laskumiste ja tõusude ees kirjutatakse liiklusmärgile teekalde protsent, kõik need märgid on kaetud luminestseeriva emailiga, mis öösel autotuledest juba kaugelt särama lööb.

Isegi autojuhi psüühikat arvestatakse. Tasasel teel juhitakse sõitja tähelepanu ohtliku koha saabumisele peaaumärkidega mis pealegi ähvardavalt korduvad: väike, suurem, veel suurem! Mägedes aga, kus juht peab säilitama meelerahu, pole ka kõige riskantsema kurvi ees mingit hirmutavat pealuud ega säärekonte — ainult asjalik teemärk.

Sellele vaatamata on liiklusõnnetusi küllalt sageli. Põhjuseks enamasti liiga suur kiirus ja nooletus. Ning Austrias reklaamitakse (ja ka kasutatakse) laialt kaitserihmu, mis ei lase sõitjat õnnetuse puhul rooli otsa ega peaga aknasse lennata.

Kui ööpimeduses pärast Tauerni tunneli läbimist Kõrge Tauerni ahelikust orgu laskusime, nägime kurvirohket teelinti ülevalt kuni alla orgu välja. Seda mööda ronisid kümned autoputukad, kiirtevihkudest heledad vuntsid ees ja tagatulede rubiinsed tulisilmad taga. Kuid peale nende tähistasid teed ka omapärased tulukesteread asfaldi ääres. Igasse teeveere valgesse piirdetulpa on monteeritud reflekslaas — paremal punased, vasakul kollased. Need kuulekad tulukesed süttivad rõõmsalt autolaternate valgusest ning võtavad hirmu pimedate kuristike ja kaljuseinte ees.

Maanteel oli — ohutusest rääkimata — väga pidulik ilme.

Otsekui nakatatuna maanteetulukeste paraadist, kaunistavad raskete pikamaa-veokite juhid kõige pimedamal aastaajal, jõulude ja uusaasta eel oma masinate kabiinikatuseid väikeste kuuskedega, millel värvilised elektriküünlad küljes.

Ja pikad väsitavad teed tunduvad hoopis lühematena.

(Lõpetus)

Eesti NSV Teatriühingus

● 23. jaanuaril käisid Teatriühingus külalised Rootsist — Teatrikirjanduse Ühingu esimees kirjanik T. Zetterholm, varieteelauljanna G. Belland ja pedagoog T. Sederblom. Külalisi olid vastu võtmas NSV Liidu rahvakunstnik A. Lauter, Koreograafilise Kooli direktor A. Ekston, TR Konservatooriumi lavakunstikateedri õppejõud V. Rummo, Teatriühingu vastutav sekretär E. Toona ja Rootsi—Nõukogude Sõprusühingu esindajad. Esitati palju vastastikuseid küsimusi mõlema maa teatrielu, repertuaari ja noorte näitlejate järelkasvu kohta.

Eesti NSV rahvakunstniku Elsa Maasiku kontsert

Elsa Maasiku nimi on tihedalt seotud meie ooperi- ja kontserdilavaga. Lauljatari väga rikkalikus ooperirepertuaaris on Tatjana «Jevgeni Oneginist», Tamara «Deemonist», Violetta «Traviatast», nimiosad «Toscast» ja «Madame Butterfly'st», Nedda «Pajatsitest», Saima «Tasuleekidest», Arm «Vabaduse laulikust» ja paljud, paljud teised. Elsa Maasik on edukalt esinenud ooperilavadel ka väljaspool meie vabariigi piire. Töö kõrval ooperis on Elsa Maasik esinenud kontserdilavadel solistina nii meie vabariigis kui ka paljudes Nõukogude Liidu linnades.

Rahvakunstnikku on alati paelunud ka pedagoogiline töö. Praegu töötab ta laulupedagoogina Tallinna Pedagoogilises Instituudis.

5. veebruaril on Eesti NSV rahvakunstniku Elsa Maasiku kontsert «Estonia» kontserdisaalis. Kavas on M. Saare, E. Tubina, E. Aarne, L. Austeri, N. Rimski-Korsakovi, J. Sapporini S. Rahmaninovi, A. Gretšaninovi, F. Schuberti, R. Straussi, J. Marxi, A. Ponchielli, C. Debussy ja G. Verdi loomingut.

Klaveril saadab Riikliku Filharmoonia kontsertmeister Valdur Roots.

Konstantin Süvalo

28. jaanuaril lahkus ootamatu surma läbi Pärnu maalikunstnik Konstantin Süvalo (Štšerbakov), kelle 80. sünnipäeva tähistasime alles käesoleva kuu alguses.

K. Süvalo sündis Karksis põllumehe perekonnas. 1913. a. lõpetas ta Riia kunstikooli. Jälgides oma õpetajate, läti väljapaistvate maalikunstnike V. Purviti, J. Rosenthali ja J. Tilbergi traditsioone, rakendas ta oma loomingus kõrvalekaldumatult realistlikke meetodeid. Kunstniku pärandist, mille põhiosa moodustab maastikumaal, on säilinud ligi 400 õlimaali ja umbes 150 akvarelli. Paljud tema teostest säilitatakse riiklikes kunstimuuseumides.

Alates 1946. a. on K. Süvalo töödest korraldatud mitmeid personaalnäitusi meil ja naabervabariikides. Neist ulatuslikum toimus 1959. a. kunstniku 75. juubelisünnipäeva tähistamiseks Tallinnas. Järgnesid näitused Tartus, Riias, Kaunases ja mitmetes väiksemates linnades. Mahult väiksem näitus organiseeriti kuu aega tagasi Kunstihoone sektsioonide saalis ja kunstisalongis. Möödunud aasta sügisel viibis K. Süvalo loomingulisel matkal Taga-Karpaatias, mille tulemusena valmis uus seeria maastikumaale.

Üle 30 aasta oma töörohkest elust pühendas lahkunud kunstnik joonistuse õpetamisele Pärnu keskkoolides. Tema endistest õpilastest on kujunenud mitmeid tänapäeval tunnustust leidnud Nõukogude Eesti kunstnikke.

Suurepärast, alati abivalmis seltsimeest ja väljapaistvat kunstnikku mälestavad leinas

Eesti NSV Kultuuriministeerium

Eesti NSV Kunstnike Liit

KMEIE Kirjakast

O. VEER. Karjala ANSV.

Olite huvitatud «Tallinnfilmi» kunstilistest filmidest käesoleval aastal.

Tänavu valmib A. H. Tammsaare «Põrgupõhja uue Vanapagana» alusel loodud kunstiline film «Maa peal». Stsenaariumi kirjutasid J. Müür ja G. Kaleda.

Valmis on ja peatselt tuleb ekraanile värviline laiekraanifilm «Jalgrattataltsutajad», mis on vändatud J. Ozerovi, N. Erdmani ja J. Kuni stsenaariumi põhjal.

Plaanis on veel kunstilised filmid neljakümnenda ja neljakümne esimese aasta kommunistlikest noortest (stsenaarium A. Saarelt) ning esmaabiarstidest (stsenaariumi autorid N. Adamjan ja J. Voltšek), samuti nukufilm «Seeneriigis».

J. KALA. Nõo

Tšehhi maailmarändurite J. Hanzelka ja M. Zigmundi teostest on peale «Aafrika unelmates ja tegelikkuses» veel vene keeles ilmunud «Kahe ookeani vahel», «Seal jõe taga on Argentiina», «Argentiinast Mehhikoni». «Üle Korduljeeride». «Pealuuküttide juures» ja «Kuusirp kummuli». Neist viimane tuleb ka eesti keeles väljaandmisele.

J. NURMET. Võru rajoon.

NSV Liidu margikataloog 1958.—1962. a. kohta ei ole veel margikauplustesse jõudnud. Ettetellimisi vastu ei võeta. Ilmumas on veel kataloogi lisa, mis tutvustab 1963. a. väljalastud marke. Rahvademokraatiamaade markide katalooge oli veel aasta algul, nüüd on otsas. Albumitest on praegu ainult kleebitavad margialbumid hinnaga 1.10 ja 5.50 rbl. Ribaalbumeid praegu ei ole.

A. RÄTSEP. Türi.

Väikese «Soome-eesti sõnaraamatu» väljaandmine on plaanitud 1965. a. ja kapitaalsema «Soome-eesti sõnaraamatu» kirjastamine 1966. aastasse.

KESKAJAKIRJANDUSE VEERGUDELT

Ajakiri «Teatr» (nr. 1, 1964) avaldab M. Ignatjeva artikli «Georg Ots». Autor kõneleb Georg Otsa kunstnikuteest, analüüsib tema osatäitmisi ooperis ja operetis, räägib G. Otsast kui nõukogude laulu ühest parimast propageerijast. M. Ignatjeva hindab G. Otsa kui kunstnikku, kes õigusega on võitnud suure populaarsuse Nõukogudemaal. Artikkel on illustreeritud fotodega G. Otsast.

TÄHELEPANU!

SARJAST «NOORUS JA MAAILM»

Helena Šmahelová teos

«Noorus tiibadel»

JÕUAB LUGEJATENI EELOLEVAL NÄDALAL.

VABARIIKLIK RAAMATUKAUBASTU

Kirjandussõbrad, keelehuvilised, kirjandusõpetajad!

ÄRGE UNUSTAGE TELLIDA ENDALE AJAKIRJA

«KEEL JA KIRJANDUS»

«Keel ja Kirjandus» pakub käesoleval aastal oma lugejaile artikleid nõukogude kirjanduse kohta, kirjandusteoreetilisi käsitlusi, uudiskirjanduse arvustusi, eesti keele alaseid probleeme ja sõnumeid keeleteadlaste töömailt. Tellimuse hind aastas 3 rubla 60 kopikat.

«Ajakirjandusliit»

Lugege ajakirja

«PILT JA SÕNA»

«PILT JA SÕNA» TOOB HUVITAVAID TEKSTI- JA FOTOMATERJALE NII MEIE KODUMAA KUI KA VENNASVABARIIKIDE KULTUURI- JA MAJANDUSELUST.

AJAKIRJA TELLIMUSE HIND AASTAS 2 RUBLA 40 KOPIKAT.

«AJAKIRJANDUSLIIT»

UUSI RAAMATUID

Peter Freuchen. KOTID MELVILLE'i LAHES.

Tuntud taani polaaruurija Peter Freuchen võttis osa mitmest Gröönimaa-ekspeditsioonist ning elas mitu aastat Gröönimaa loodeosas, polaareskimote hulgas, taani kaubandusfaktooria Thule ülemana, kus ta abiellus eskimo tüdarlapse Navaranaga. Suurema osa oma elust veetis Freuchen rännates ja uurimistööd tehes, kuid ikka ja jälle pöördus ta tagasi armsaks saanud Gröönimaale — rahva juurde, kelle elu, kombeid ja keelt ta nii hästi tundis. Kuid Freuchen ei olnud ainult polaaruurija, vaid ka kirjanik, kelle teoste hulgas on dokumentaaljutustusi, romaane, näidendid. Palju aastaid oli Freuchen Taani Kirjanike Liidu esimees. Freucheni kirjanikusulg ilmneb juba teose esimestest lehekülgedest. Otsekui elusatena kerkivad esile selle kangelaslikud kujud — julged, heasüdamlikud ja õiglased. Raamat on nagu hümn mehistele grönlastele, kes Arktika karmides tingimustes on alati valmis abistama hädasolijat. Thules veedetud aastail elas Freuchen üle palju seiklusi. Ühest neist, oma laevalt eksinud vaalaküttide päästmisest, jutustab ta raamatus «Kütid Melville'i lahes». Päästmise loosse on põimitud suurepäraselt kirjutatud novellid eskimote ja vaalaküttide elust, täis seiklusi, võitlust loodusjõududega ning dramaatilisi situatsioone. Raamatus kirjeldatud sündmustest on möödunud pool sajandit, aga ta pole aegunud, sest see jutustab väikese rahva kangelaslikust minevikust, ülistab Arktika kõige põhjapoolsemate inimeste kõrgeid hingelisi väärtusi. Tõlkinud E. Masing. Kaane kujundanud U. Külv. Raamat sarjast «Maailm ja mõtted». Trükitud 30 000 eks. 264 lk. Hind 91 kop.

M. Saskolskaja. FRÉDÉRIC JOLIOT-CURIE.

«Bibliograafilise sarja» järjekordses raamatus jutustatakse inimesest, kelle nimega on seotud tänapäeva suurimad teaduslikud avastused. Huviga loeme peatükke F. Joliot-Curie noorusaastaist, tööd Marie Curie laboratooriumis, tema teaduslike töode saamislugu. Joliot-Curie oli mitte ainult teadlane, vaid ka tulihingeline Prantsusmaa patrioot ja väsimatu rahu eest võitleja. Elavalt ja kaasakiskuvalt kirjeldab autor Joliot-Curie põrandaalust tegevust Teise maailmasõja päevil ning tegevust rahuliikumise juhtimisel Ülemaailmse Rahunõukogu esimehe tööpostil. Tõlkinud E. Poom. Kaane kujundanud V. Vare ja E. Tõnisson. Trükitud 10 000 eks. 218 lk. Hind 54 kop.

V. Ažaža. «SEVERJANKA» LÄHEB OOKEANI.

Nõukogude valitsuse otsusega 1957. a. desarmeeriti ning rekonstrueeriti üks kaasaegne allveelaev. Nii saadigi «Severjanka» — maailma ainuke teaduslik allveelaboratoorium. Selle allveelaeva esimestest sõitudest, ootamatutest avastustest ja kohtumistest meresügavuste tundmatute elanikega, allveelaevastiklaste rasketest argipäevadest ja mehisusest jutustabki noor teadlane Vladimir Ažaža, kes ja kelle seltsimehed tegid teoks selle, millest unistas kunagi Jules Verne — heita läbi veealuse laeva illuminaatori pilk meresügavuste saladustele. Tõlkinud V. Grünberg. Kaanekujundus: O. Subbi. Trükitud 8000 eks. 106 lk. Hind 23 kop.

PIINLIKUD LOOD.

«Piinlikud lood» on varem ajakirjanduses ilmunud satiiriliste materjalide kogumik, kus esinevad Aruvalja Andres, Eesav Puuslik, K. Toslem, Mudila Mari, Rein Tare, V. Truu, H. Lehiste ja mitmed teised, karikatuuride ja joonistustega aga J. Jensen, R. Tiitus, H. Hiibus, Redo Randel, V. Paluvere jt. Kellest või millest siin on juttu, seda iseloomustavad kõige paremini väljaande avaread: «Nagu teada, võttis isegi don Quijote oma eluõhtul aru pähe. Paraku pole aga kõik põrunud ühest puust. Pole kahtlust, et Seevaldis on küllalt neid, kes peavad end Hiina keisriks või Napoleoniks. Samuti nagu Stokholmis, New Yorgis ja Torontos kõnnib täiesti vabalt ringi veidrikke, kes nõnetavad end Eesti presidendiks, ministriks või saadikuks. Ent vahe on siiski suur: Seevaldis tulevad nii mõnedki arstide hoole all mõistuse juurde, Stokholmi, New Yorgi ja Toronto donkihhoted on aga parandamatud. Nad elavad endiselt oma kujutletavas maailmas, kannavad edasi kujutletavaid tiitleid ja, — nagu igaüks sellest raamatukesest lugeda võib — jätkavad narrikuljuseid kõlistades oma kujutletavaid suuri tegusid, mille pärast iga normaalne inimene poeks piinlikkuse pärast maa alla.» Ajalehe «Kodumaa» väljaanne. Kaanekujundus R. Tiituselt, tiitelleht E. Palmistelt. Trükitud 10 000 eks. 80 lk. Hind 20 kop.

Valter Ojakäär. LAULE.

Valimik ühe mele populaarsema noorema põlvkonna helilooja laululoomingust. Siin on esitatud autori enda sõnadele loodud «Ohtu rannal», «Kutse tööle» (R. Parve), «Meil põldudeks meri», «Laul Tallinnast» ja «Tantsulugu» (M. Kesamaa), «Rännakolhoosis» «Karikakar» ja «Ööviiul» (D. Vaarandi), «Rõõvete rõndajad» (I. Sikemäe), «Tulge kaasa!» ja «Sportlaste marss» (I. Kolla), «Mängi, piltmees!» (A. Meerits ja H. Karmo), «Laula talle» (A. Rammo), «Uusaasta tervitus», «Kas see on ime?» ja «Sügise laul» (H. Karmo), «On kalamees üks veider mees» ja «Fehe!» (M. Veetamm), «Armulauluke» (R. Tšernjavski ja J. Nasalevitš), «Lihtne lauluke» ja «Sadama tuled» (R. Simson), «Pulma naljalaul» (U. Laht), «Mahlameistrite laul» (H. Suislepp) ning «Ristsed» ja «Tihemetsa Tiina» (A. Kaalep). Kogumikus on toodud veel «Kiri Altaisse» ja «Kremli tähed» (R. Korotkova), «Lohakas poiss» ja «Jalgpallivõistlus» (V. Lifšits), «Meremehe laul» ja «Sõduri kevadlaul» (A. Jerusalimski). H. Karmo tõlkes ning «Lõbus eeslaulija» (M. Ivensen, E. Kumari tõlkes. Kaas: E. Lüüs. Trükitud 10 000 eks. 124 lk. Hind 51 kop.

«LOOMING» nr. 1.

Jaanuarinumbris alustab ilmumist Aimee Beekmani esikromaan «Väikesed inimesed», mis viib lugeja kolmekümnendate aastate linnaaguli tegelikkusse. Proosa lehekülgedelt leiame veel Lilli Prometilt kümme, põhiliselt välismaa elupildikest kujutavat novelletti tsüklist «Halli müüri ääres». Need kannavad pealkirju: «Prokrustese sõng», «Ärge vaadake mu lalgul», «Olivier», «Daamide tribunal», «Kotkas», «Jussi avastus», «Kui asi niidi otsas ripub», «Ema lahkumine», «Halli müüri ääres» ja «Kohutav unenägu». Lõpuks on Manivald Kesamaalt olukirjeldus Jõhvi kaevuritelinnast ja Sirgalast «Maa all ja maa peal». Luuleveerud avab Debora Vaarandi värssidega «Eesti mullad». Luulesopru rõõmustab veel Mari Raud («Kuldne sügis», «Maast ja rahvast», «Maastik varesega» ja «Kaugekõne») ja Enn Vetemaa «Mida mulle rääkis Kanepieit, kui talt külaneidude kohta aru pärisin», «Öölaul» ja «Gnothi seauton!» («Tunne iseennast»). A. Kaalep tutvustab luuletusi saksa autori Ernst Tolleri «Pääsuraamatust» ja M. Loodus katkendit esimese leedu poeedi Kristijonas Donelaitise poeemi «Aastaajad» neljandast osast «Talvised mured». Edasi sisaldab number tähtpäevadega seotud materjale, kus K. Donelaitise 250. sünnipäeva puhul võtab sõna Teofilis Tilvytis ja O. Toominga 50. sünnipäeva puhul Ülo Tonts. Veergudel «Sellest kõneldakse, vaieldakse» pealkirja all «Gorkilik inimene ja «naturaalne» inimene» heidetakse pilk keskajakirjanduses ilmunud kriitilistele artiklitele. Viimasel ajal on päevakorda kerkinud nõukogude inimese esteetilise maitse arendamise ja ilmõiste probleemid. Küsimuse laiemaks arutlemiseks alustab toimetus sõnavõttude avaldamist. Jaanuarinumbris teeb sel teemal juttu Helene Siimisker. Kriitika rubriigis vaatleb P. Ariste «Kalevipoja» leedukeelset tõlget ning O. Kruus P. Viidingu kirjandusalaste kirjutiste valimikku «Elu ja luule». 160 lk. Hind 50 kop.

«NOORUS» nr. 1.

Toob järjekordseid katkendeid S. Dangulovi teosest «Lenin kõneleb Ameerikaga», M. Rannu matkamuljeid Volga avarustelt, R. Kaugverilt jutukese põlevkivibasseini inimestest «Rajaleidja» jm. Numbris tuuakse veel alguspeatükid poola kirjaniku Kazimierz Brandyse jutustusest ««Grenada» kaitse», mis kõneleb poola noorte teatrientuslastide tõeotsingutest sõjajärgsetel aastatel. Brandys on uue žanri — esseistliku reflekteeriva publitsistika viljeleja ning sinna kuulub ka kõnesolev teos, mis omal ajal Poolas suuri vaidlusi tekitas ja otsekohe paljudesse Euroopa keeltesse tõlgiti. 76 lk. + mõistatusleht «Pähklipureja». Hind 30 kop.

«KEHAKULTUUR» nr. 1. Jaanuar 1964. 28 lk. Hind 30 kop.

«SOTSIALISTLIK PÕLLUMAJANDUS» nr. 2. Jaanuar 1964. 48 lk. Hind 25 kop.

«PIKKER» nr. 2. Jaanuar 1964. 12 lk. Hind 15 kop.

«TÄHEKE» nr. 1. Jaanuar 1964. 16 lk. Hind 15 kop.

O. Karma. TÖÖSTUSLIKULT REVOLUTSIOONILT SOTSIALISTLIKULE REVOLUTSIOONILE EESTIS.

See raamat kõneleb tööstuse arenemisest Eestis alates manufaktuuritööstuse tekkimisest 17. sajandil kuni Oktoobrirevolutsiooni võiduni 1917. aastal. Autor jälgib tööstusliku revolutsiooni algust 19. sajandi esimesel poolel ja edasi juba vabrikutööstuse arenemist ning laienemist üha uutele tootmisaladele. Suurtööstuse arenemine tõi endaga kaasa kogu elu ümberkujundavaid majanduslikke ja ühiskondlikke muudatusi. Neile joontele on kõnesolevas teoses pööratud suurt tähelepanu ja seda seostatud faktilise materjaliga. Seejuures on vaadeldud tööstusproletariaadi jõudude konsolideerumist ja töölisklassi kujunemist eesrindlikuks ühiskondlikuks jõuks. Venekeelse resümeega. Illustreeritud kaugelt üle saja fotoga. Kaane ja ümbrise kujundanud V. Vare. Trükitud 1000 eks. 512 lk. Hind 1.15 rbl.

M. A. Milštein. VANDENÕU HITLERI VASTU.

Raamatus valgustatakse sündmusi, mis on seotud ebaõnnestunud atentaediga Hitlerile 20. juulil 1944. a. tema peakorteris Rastenburgis (Ida-Preisimaal). Jälgime vandenõu tekkelugu ja seda, kuidas fašistlike vägede lüüasaamine Nõukogude—Saksa rindel mõjutas vandenõulaste aktiviseerumist. Teos paljastab vandenõu tõelise pildi võltsingut kodanlike ajaloolaste poolt, mille eesmärgiks on rehabiliteerida hitlerlikke ohvitsere ning Bonni praegusi riigitegelasi, samuti NATO juhtivate tegelaste, endiste hitlerlike kindralite Heusingeri ja Speidelli provokatsioonilist osa vandenõus ning Allan Dullese kahepalkset mängu, kes pidas korraga sidet niihästi vandenõulastega kui ka gestaapoga. Tõlk. L. Riikoja ja I. Tamm. Kaas: E. Tali. Trükitud 5000 eks. 120 lk. Hind 26 kop.

Riho Päts. LAULE LASTEOOPERIST «KAVAL-ANTS JA VANAPAGAN».

Sisaldab A. Särevi sõnadele loodud laulud: «Läks aga metsa Kibu-nibu», «Antsu naljalugu», «Antsu unistus», «Malle tööjaul», «Malle igatsuslaul» ja «Ööbiku laul». Vene- ja eestikeelse tekstiga. Vene keelde tõlkinud L. Smirnov. Kujundanud E. Kell. NSV Liidu Muusikatondi Eesti vabariikliku osakonna väljaanne. Trükitud 500 eks. 38 lk. Hind 60 kop.

KÄSITÖID ÕPILASTELE.

Arvult kolmas album seab endale ülesandeks pakkuda noortele töökätele kavandeid ja tööjuhendeid võimalikult paljudelt aladelt. Siin leiame napunäiteid tunniplaani ja mitmesuguste õppevahendite valmistamiseks, koolinäituste korraldamiseks, koolikrundi haljastamiseks, nõuandeid treimis- ja vineeritöö ning voolimise alalt, mööbliesemete ja metallist dekoratiivesemete, intarsia jne. valmistamiseks, juhendeid paikamiseks, ääristamiseks, heegeldamiseks, õmblemiseks, kudumiseks jm. Koostanud E. Aljasmets ja H. Kruusi. Kaas: V. Asi. Kirjastuse «Eesti NSV Kunst» väljaanne. Trükitud 10 000 eks. 64 lk. + viis lisaja lõikelehte. Hind 1.10 rbl.

Sama. Vene keeles.

V. Pedaja. SUHKRUPEEDIKASVATUSEST EESTIS. Kaas: V. Vist. Trükitud 3000 eks. 72 lk. Hind 12 kop.

VABARIIKLIKUST «OHUTU LIIKLUSE» KONKURSIST OSAVÕTJA MEELESPEA. Eesti- ja venekeelse tekstiga. Trükitud 20 000 eks. 16 lk. Tasuta.

RAT «ESTONIA»

Laupäeval, 1. II kl. 19 **«Minu veetlev leedi»**; pühapäeval, 2. II kl. 12 **«Doktor Ai-ai-ai»**, kl. 19 **«Kõrbelaul»**; esmaspäeval, 3. II kl. 19 **«Minu veetlev leedi»**; kolmapäeval, 5. II kl. 19 **«Traviata»** (vene k.), Alfredo osas Bulgaaria ooperisolist Jordan Znamenov; neljapäeval, 6. II kl. 19 **«Minu veetlev leedi»**; reedel, 7. II kl. 19 **«Maskiball»**, kuningas Gustav III osas Bulgaaria ooperisolist Jordan Znemenov; laupäeval, 8. II kl. 19 **«Kõrbelaul»**; pühapäeval, 9. II kl. 12 **«Uinuv kaunitar»**, kl. 19 **«Othello»**.

V. KINGISSEPA NIM. TRA DRAAMATEATER

Reedel, 31. I kl. 19 **«Tootsi pulm»**; laupäeval, 1. II kl. 19 **«Avarii»**, kl. 20 **«Võõras»** (Türi kultuurimajas); pühapäeval, 2. II kl. 12 **«Kolm paksu»**, kl. 19 **«Ema Courage ja tema lapsed»**; teisipäeval, 4. II kl. 19 **«Viini postmark»**; kolmapäeval, 5. II kl. 19 **«Pankrot»**; neljapäeval, 6. II kl. 19 **«Pankrot»**; reedel, 7. II kl. 19 **«Haned»**; laupäeval, 8. II kl. 19 **«Ema Courage ja tema lapsed»**, kl. 20 **«Kahekesi kiigel»** (Kehra Klubis); pühapäeval, 9. II kl. 12 **«Kolm paksu»**, kl. 19 **«Avarii»**.

EESTI NSV RIIKLIK VENE DRAAMATEATER

Laupäeval, 1. II kl. 19 **«Vennad Karamazovid»**; pühapäeval, 2. II kl. 12 ja kl. 19 **«Armastus korterisse sissekirjutamiseta»**; esmaspäeval, 3. II kl. 19 **«Naerata, Sveta!»**, teisipäeval, 4. II kl. 19 **«Lõpetamata toimik»**; kolmapäeval, 5. II kl. 19 **«Armastus korterisse sissekirjutamiseta»**; reedel, 7. II kl. 19 **«Ave Maria»**; laupäeval, 8. II kl. 19 **«Usun sinusse»**; pühapäeval, 9. II kl. 12 **«Sibulate rõõvimine»**, kl. 19 **«Lõpetamata toimik»**; teisipäeval, 11. II kl. 19 **«Naerata, Sveta!»**; kolmapäeval, 12. II kl. 19 **«Hoidke elavaid poegi»**; reedel, 14. II kl. 19 **«Armastus korterisse sissekirjutamiseta»**; laupäeval, 15. II kl. 19 **«Naerata, Sveta!»**

RT «VANEMUINE»

Reedel, 31. I kl. 19 **«Talupoja au»**, **«Kohvikantaat»**, **«Paganini»**, kl. 20 **«Hüpe üle oma varju»** (Lustivere kultuurimajas) ja **«Mikumärdi»** (Tõrva kultuurimajas); laupäeval, 1. II kl. 19 **«János Háry seiklused»**, kl. 20 **«Mikumärdi»** (Tõrva kultuurimajas); pühapäeval, 2. II kl. 12 **«Kaval Ants ja Vanapagan»**, kl. 19 **«Teie soov, palun?»**; esmaspäeval, 3. II kl. 19 **«Kihlus kloostris»**, **«Hüpe üle oma varju»** (Tallinna Laevastiku Ohvitseride Majas); teisipäeval, 4. II kl. 19 **«Hüpe üle oma varju»** (Tallinna Laevastiku Ohvitseride Majas); kolmapäeval, 5. II kl. 19 **«Vürst Igor»**, **«Hüpe üle oma varju»** (Tallinna Laevastiku Ohvitseride Majas); neljapäeval, 6. II kl. 19 **«Peer Gynt»**; reedel, 7. II kl. 19 **«Madalik»**, kl. 20 **«Parvepoisid»** (Pillistvere kultuurimajas); laupäeval, 8. II kl. 18 **«Esimene ratsavägi»**; pühapäeval, 9. II kl. 12 **«Olen 30-aastane»**, kl. 19 **«Kaks kiigelaual»**, kl. 20 **«Mikumärdi»** («Ühistöö» kolhoosi klubis), kl. 21 **«Hüpe üle oma varju»** (Ranna kultuurimajas).

«ESTONIA» KONTSERDISAAL

Laupäeval, 1. II kl. 19.30 **Riikliku Filharmoonia estraadiorkestri kontsert** P. Sauli juhatusel, kaastegevad solistid; pühapäeval, 2. II kl. 15.30 abonement nr. 5, **loeng-kontsert «Helilooja isiksuse ja loomingu areng sajandite vältel»**. Lektor A. Allikvee. Kaastegevad Heljo Koppa (koloratuursopran), Vaike Vahi (klaver), Ene Rebane (klaver), Ines Rannap (viiul), Aadu Regi (klarnet), Rolf Uusväli (tšembalo ja orel); esmaspäeval, 3. II kl. 19.30 **soovikontsert**. Esinevad A. Pärn, E. Eesmaa, K. Kotter, A. Rinne, A. Zeider, V. Tamman, L. Sibul—H. Uke, R. Pikhof, A. Mitt, A. Vähejaus, oktett «Laine», instrumentaalansamblid E. Laansoo ja N. Petersoni juhatusel; kolmapäeval, 5. II kl. 19.30 **Eesti NSV rahvakunstniku E. Maasiku kontsert**. Klaveril V. Roots; neljapäeval, 6. II kl. 19.30 **NSV Liidu rahvakunstniku Pavel Serebrjakovi klaveriõhtu**. Kavas: Chopin, Simonjan, Skrjabin, Mussorgski.

KIRJANIKE MAJAS

5. veebruaril algusega kl. 19 kirjanduslik kolmapäev, kavas Max Laossoni reisiveste Kuubast. Pääsmed müügil Kirjanike Liidus esmaspäeval alates kl. 13.

NÄITUSESAALIDES

Tallinna Riiklikus Kunstimuuseumis on põhiekspositsioon «Eesti realistlik kunst» ja näitus «Lääne-Euroopa kunst» (muuseumi fondidest). Pühapäeval, 2. veebruaril kl. 16 on loeng «Metallehistöö näitusel» (loengute tsüklist «Lääne-Euroopa kunsti näitusel»), esitab dots. E. Vende. Muuseum on avatud kl. 12—18. Puhkepäev teisipäeval.

TÄNUAVALDUSED

Avaldan sügavaimat tänu kõikidele asutustele ja organisatsioonidele minule osutatud suure tähelepanu ja tunnustuse eest; endistele õpilastele, kolleegidele ja sõpradele, kes mind minu juubeli puhul nii suure soojuse ja südamlikkusega ümbritsesid ja austasid, minu sügavaim ja siiraim tänu.

G. Reindorff

* * *

Südamlik tänu kõigile, kes mind sünnipäeva puhul meeles pidasid ja heade soovidega rõõmustasid.

Osvald Tooming

Toimetaja O. Utt

Toimetuse kolleegium: L. Auster, L. Hering, M. Port, A. Patel, L. Remmelgas, A. Saar, A. Tamm, L. Tigane (toimetaja asetäitja), P. Uusman, D. Vaarandi ja J. Vares

V. Kingissepa nim. TRA Draamateater kuulutab välja

VÕISTLUSE

I kategooria näitejuhi ametikohale.

Avaldused esitada 15. veebruariks 1964. a.

«СЕРП И МОЛОТ» ИНДЕКС 69786

Toimetus: Tallinn, Pikk t. 64, postkast 388. Toimetuse telefonid: toimetaja ja toimetaja asetäitja — 489-05, kunstiosakond — 414-16, vastutav sekretär ja muusikaosakond — 467-03, kirjanduse, teatri- ja kultuuritöö osakond — 432-46. «Sirp ja Vasar» ilmub kord nädalas. Tellimishind kolmeks kuuks 60 kop. Üksiknumbri hind 5 kop. Väljaandja: Ajalehtede-Ajakirjade Kirjastus: Tallinn, Rataskaevu t. 2.

«Сирп и Вазар» («Серп и молот») орган Министерства культуры Эстонской ССР, Союза писателей Эстонской ССР, Союза художников Эстонской ССР и Союза композиторов Эстонской ССР

MB-00909 Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk t. 54/58. Tellimuse nr. 161